

✓ GLEDALIŠKI LIST
DRAME SNG

1959-60

1

42-110
+

42110

90 1807-1960

Dopisniki »Gledališkega lista« Drame SNG v tujini: Mikolajtis Ziemovit, Warszawa, za Poljsko; — dr. Miroslav Pavlovsky, Brno, za Češkoslovaško; — Ossia Trilling, London, za Anglijo in Francijo; — dr. Friedrich Langer, Wien, za Avstrijo; — Fred Alten, Basel, za Svico; — dr. Paul Herbert Appel, Hamburg, za Zvezno republiko Nemčijo in Gerhard Wolfram, Berlin, za Demokratično republiko Nemčijo.

Gledališki list Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. — Lastnik in izdajatelj Slovensko narodno gledališče Ljubljana. — Urednik Lojze Filipič. — Osnutek za naslovno stran: Vladimir Rijavec. — Izhaja za vsako premiero. Naslov uredništva: Ljubljana, Drama SNG, poštni predal 27. — Naslov uprave: Ljubljana, Cankarjeva cesta 11. — Tiska tiskarna Časopisnega podjetja »Delo«, Ljubljana — Redakcija prve številke XXXIX. letnika (sezona 1959 - 60 je bila zaključena 10. septembra, tisk pa je bil končan 8. oktobra 1959.

YERMA

GLEDALIŠKI LIST
DRAME
SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA
LJUBLJANA
DEVETINTRIDESETI LETNIK
SEZONA 1959/60 — ŠTEV. 1

FEDERICO GARCIA LORCA
YERMA

FEDERICO GARCIA LORCA

YERMA

Žalostna pesem v treh dejanjih (šestih slikah)

S španskega prevedel JANKO MODER

Režiser in scenograf: ing. arch. VIKTOR MOLKA

Kostumograf: akad. slik. kostumov ALENKA BARTL-SERŠA

Glasba: MARIJAN VODOPIVEC Lektor: prof. MIRKO MAHNIČ

Koreograf: dr. HENRIK NEUBAUER

Osebe:

Yerma	VIKA GRILOVA
Maria	IVANKA MEŽANOVA
Brezbožna starka	ELVIRA KRALJEVA
Dolores	MIRA DANILOVA
Starka	MIHAELA ŠARIČEVA
Druga starka	MILEVA UKMARJEVA
Prva perica	SLAVKA GLAVINOVA
Druga perica	VIDA LEVSTIKOVA
Tretja perica	IRENA PROSENOVA*
Četrta perica	MILA KAČIČEVA
Peta perica	HELENA ERJAVČEVA
Šesta perica	MIHAELA NOVAKOVA
Prva mlada žena	MIHAELA NOVAKOVA
Druga mlada žena	DUŠA POČKAJEVA
Rogačka	HELENA ERJAVČEVA
Prva svakinja	SAVA SEVERJEVA
Druga svakinja	VIDA JUVANOVA
Prva žena	SLAVKA GLAVINOVA
Druga žena	VIDA LEVSTIKOVA
Fant	JANEZ POTISK*
Juan	LOJZE ROZMAN
Victor	{ BERT SOTLAR
	{ STANE ČESNIK
Rogač	STANE ČESNIK
Prvi moški	ANTON HOMAR
Drugi moški	RUDI KOSMAČ
Tretji moški	DUŠAN ŠKEDL

* Slušatelj Akademije za igralsko umetnost

Kostume izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom

ELI RISTIČEVE in STANETA TANCKA

Inspicent: MARIJAN BENEDIČIČ

Razsvetljava: VILI LAVRENČIČ

LOJZE VENE

Odrski mojster: VINKO ROTAR

Lasuljar in masker: ANTON CECIČ

Nocoj ne govorim kot pesnik in dramatik, niti kot preučevalec bogate panorame človeškega življenja, marveč kot goreči zanesenjak gledališča kot socialne akcije. Gledališče sodi med najbolj izrazita in najbolj uspešna sredstva za dvig dežele in predstavlja barometer, ki kaže njeno veličino in njen padec. Dobro gledališče ... lahko v nekaj letih izpremeni duševno fiziognomijo nekega naroda, a slabo ... gledališče lahko narod uspava in ugonobi.

Gledališče je šola smeha in joka, svobodna tribuna, kjer ljudje vidijo, podvrženo obsodbi, staro in preživelo moralo in žive primere večnih norm človeškega srca in čustev.

Narod, ki ne goji gledališča, je na tem, da umre, če ni že umrl; tako tudi gledališče, ki ne čuti socialnega pulza, zgodovinskega pulza, drame svojega okolja, bistva njegove narave in duha, bodisi s smehom ali s solzami, nima pravice, imenovati se gledališče, marveč zabavišče in kraj, kjer se počne najstrašnejša stvar, kjer se zabija čas.

FEDERICO GARCIA LORCA

po slavnostni predstavi Yerma 14. X. 1935,
pol leta preden so ga umorili.

ŽALOSTNA PESEM O SMRTI IN ŽIVLJENJU

Kritiki in slovstveni zgodovinarji pogosto primerjajo dramske umetnine Federica Garcie Lorce z dramskimi umetninami starogrških klasikov. In resnično: po intimni bližini primarnim, elementarnim, večnim problemom človekovega bivanja, po poetični potenci, po lapidarnosti sloga in pretresljivosti njegovih človeških usod je ta primerjava utemeljena.

Nadčasovna občečloveška tehtnost Lorcovih dramskih likov je globoko in krvavo zakoreninjena v španskem kršu. Ti liki so kot zrastle iz španske zemlje, na kateri se bije in križa dvoje kultur, dvoje civilizacij, iz zemlje, nad katero se še danes vlačijo goste megle móre inkvizicije in fašizma. Smrt in življenje sta si, se zdi, v tej deželi bližja, bolj intimna, bolj pomirljiva. »Spanija je edina dežela, kjer smrt predstavlja naravno igro, kjer ji v pozdrav done svetle fanfare kot v pozdrav pomladi. Povesod, v vseh deželah je smrt konec. Pride in zavesa se zagrne. V Spaniji — v Spaniji se zavesa s smrtjo odgrne.«

Tako sam Federico Garcia Lorca.

Tako pesnik, ki je pristuhnjal svoji zemlji, pretresljivim izpovedim ljudske umetnosti, jih povzel in ponovno izpovedal. Elementi mavrsko-andaluzijske in ciganske ljudske umetnosti so v Lorcovi dramski poeziji privzdignjeni v višjo kategorijo, v poetične, lirične ter simbolične izpovedi in podobe, ki po dimenzijah ter po potezah, s katerimi so izoblikovane, preraščajo realistične figure, a so v svojem bistvu pristne, resnične, enkratne in obče obenem. Tako je tudi usoda jalove žene v »Yermi« dimenzionirana v višjo kategorijo, stilizirana, simbolično privzdignjena v slo po življenju, v slo po dajanju, obujanju novega življenja, v nekem smislu v borbo med jalovostjo, ki pomeni nič in praznoto ter med življenjem, potenco, vitalno silo. Toda ta borba med jalovim ničem in med življenjsko silo se bije prav na španski zemlji in v borbo kot da posegajo sile izven človeka, zemlja in natura sama.

Pesnika življenja in smrti imenujejo Federica Garcia Lorca. Pesnika usodnosti, ki raste iz kamenite španske zemlje. Zemlje, na kateri in za katero je tudi sam umrl nasilne smrti kot junaki v njegovih dramskih pesnitvah in liričnih podobah. Kot da se je tudi nad njim izpolnila usodna napoved, usoda, namenjena mu že v zibel. Lorcova smrt je zapisana v vsaki vrstici njegovih pesniških del kot temna slutnja, kot sodba. Kajti Lorca je bil pesnik smrti, ki opeva in veliča življenje, ljubezen, življenjsko radost; bil je ljudski dramatik, ki ni mogel preživeti trenutka, ko se je Spanija pogreznila v molk smrti. Pol leta po premieri »Yerme« so ga umorili falangisti.

In še v nekem smislu je utemeljena primerjava med starogrškim gledališčem in med gledališčem Federica Garcie Lorce.

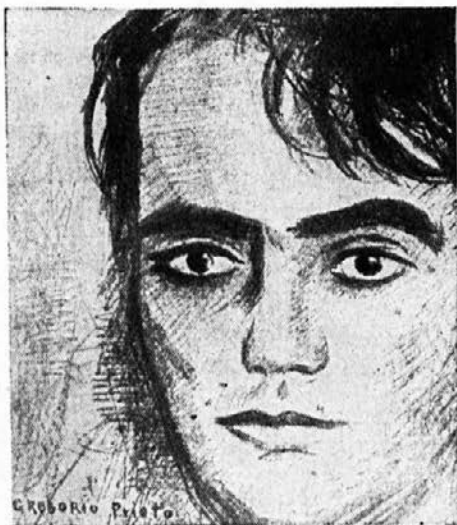
Kot se je starogrško gledališče rodilo iz ritualnih orgij in združevalo elemente plesa, petja, glasbe in besede, je tudi Federico Garcia Lorca s tenkim čutom za zemljo in okolje, iz katerega

raste tragedija *Yerme*, oživil *Spanijo* z njenimi pesmimi, temperamentom, plesom in vzdušjem ter v to podobo *Spanije* vklesal igro o življenju in smrti.

S *Federicom Garcio Lorco* je tragično in nasilno umrl zadnji traged evropske dramske književnosti. Evropska tragedija, ki se je pred tisočletji rodila na grškem vzhodu, je zatonila v krvavi večerni zarji razbičane *Spanije* tistega večera, ko so falangisti ustrelili *Federica Garcia Lorco*.

FEDERICO GARCIA LORCA

Federico Garcia Lorca se je pojavil na obzorju španskega literarnega življenja po prihodu v Madrid spomladi 1919. Rodil se je v Fuentevaquerosu, v provinci Granada 5. junija 1899. »Študiral sem veliko«, je pripovedoval Lorca sam o sebi. »Veliko sem znal, toda v šoli sem dobival drugo za drugo poštene klofute. Pozneje je prišla

FEDERICO
GARCIA LORCA

univerza. S študijem literature in zgodovine španskega jezika nisem prišel nikamor, zato sem si pa pridobil veliko popularnost na univerzi vsaj s tem, da sem iznašel nekaj duhovitih vzdevkov za profesorje«. Po neuspehu na filozofiji se je Federico Garcia prepisal na pravo. Pravne študije je končal leta 1923 v Granadi.

Mimo univerze pa je Garcia Lorca v teh letih zorel kot vsestranski umetnik. Študiral je klavir in igral Beethovna, Mendelsso-

na in Schuberta. Pozneje je spoznal De Fallo in pod njegovim vplivom začel raziskovati glasbeno in pesniško folkloro. Pesmi, ki jih je v tem času pisal, je rad in pogosto prebiral svojim prijateljem, pa tudi neznanim družbam, kjer koli jih je že srečal, najrajši preprostim ljudem in študentom po skromnih krčmah in po madridskih trgih.

Leta 1921 je izdal svojo prvo pesniško zbirko. Približno ob istem času je dokončno opustil študij klasične glasbe in se ves posvetil raziskavi ljudske glasbe ter ciganskih, andaluzijskih in arabskih narodnih pesmi.

Med njegovimi intimnimi prijatelji v Madridu moramo omeniti tudi slikarja Salvadorja Dalija. Pod njegovim vplivom je Federico Garcia začel tudi slikati. V tem obdobju je izšla njegova »Oda Salvadorju Daliju«, v gledališču Fontabla pa je doživela krstno uprizoritev njegova »Mariana Pineda«.

Ko je leta 1929 izšla njegova pesniška zbirka »Romancero gitano« je bil Federico Garcia Lorca na vrhuncu svojih uspehov. Toda govem za tem je padel v hudo in globoko depresijo, za katero njegov življenjepisec Martinez Nadal pravi, da je »bila edina v njegovem življenju. Žalosten je iskal samoto, nič več ni govoril o svojih načrtih in, kar je bilo najbolj presenetljivo, nič več ni recitiral svojih pesmi. Ta življenjska kriza je Federica Garcia tako izpodkopala, da je zbežal iz domovine: odpotoval je v Ameriko, da bi na kolumbijski univerzi študiral angleški jezik in ameriško literaturo. Sam je pozneje pripovedoval, da je odšel iz Amerike, ne da bi se bil naučil eno samo besedo angleški, da pa je študente, ki so na tamkajšnji univerzi študirali španski jezik, ves čas učil španske narodne pesmi in jih tudi res naučil«.

Leta 1932 se je Lorca zopet vrnil v Španijo. V njegovem pesniškem ustvarjanju je zdaj nastopil daljši premor, kajti ves se je posvetil organizaciji in vodstvu gledališča »La Barraca«. »La Barraca« je bila potujoče gledališče, za katero je Federico Garcia pridobil talentirane študente ter z njimi obredel vse predele Španije, tudi najbolj zakotne in oddaljene kraje.

Krstno uprizoritev doživi zdaj njegova drama »Svatba krvi« in Lorca se razkrije pred svetom kot fantastična figura pesnika novega gledališča. Ko je kmalu za tem s svojim potujočim gledališčem preplul Atlantski ocean in v Buenos Airesu z uprizoritvijo »Svatbe krvi« in »Mariane Pinede« navdušil argentinsko gledališko publiko kot dotlej še nobeno drugo gledališče, se je njegova pesniška in gledališka slava razširila po vsem svetu. Po drugi vrnitvi iz Amerike leta 1935 je bila prvič uprizorjena »Yerma« (krstna uprizoritev 19. septembra 1935), napisal je »Donno Rosito«, pripravljal novo pesniško zbirko in v začetku leta 1936 končal »Dom Bernarde Albe«.

Dne 27. julija 1936 so ga umorili falangisti. Prva vest o njegovi smrti je izšla v Madridu šele 9. septembra 1936. Nekaj časa so še upali, da vest ni resnična. Dne 13. oktobra 1936 se je obrnil H. G. Wells kot predsednik PEN kluba na lokalne oblasti v Granadi s prošnjo, naj mu sporočijo, kakšna je usoda Federica Garcie Lorce.

Odgovor granadskega guvernerja je bila cinična laž: »Kje je Federico Garcia Lorca, nam ni znano!«

Fašistični oblastniki so zaman skrivali resnico: enega največjih španskih pesnikov so umorili med množico nesrečnežev, ki so jih pobijali takrat sleherno noč v skoraj slehernem kraju Španije pod fašistično oblastjo.

Po Angelu del Rio

KAKO SO UMORILI GARCIO LORCO

Ko sem Miguelu povedal, da bi rad izvedel, kje je bil ustreljen Federico Garcia Lorca in da bi rad obiskal kraj, kjer je pesnik pokopan, je Miguel ves zmeden prišel v hudo zadrego. Španci neradi govorijo o tem. Bojijo se govoriti o tem.

»Tudi jaz še nikoli nisem bil tam,« mi je dejal Miguel, pozneje pa je vendarle pristal na to, da se je z mano odpeljal v Calle de Las Cucharas, kajti tu se je začela Lorcova pot v smrt. Ustavila sva se pred skromno hišo z napisno tablo, s katere je bilo razvidno, da je v hiši šivalnica. Na tabli je bilo tudi ime lastnika: Rosales. »V tej hiši so pesnika ujeli falangisti,« je dejal Miguel.

Deloma mi je bila stvar znana: Federico Garcia Lorca, svak socialističnega župana Montesinosa, se je ob začetku državljanske vojne zatekel v Rosalesovo hišo. Eden izmed obeh Rosalesov, ime mu je bilo Luis, je bil pesnik in Lorcov prijatelj; drugi Rosales pa je bil — neverjetno! — prav eden izmed falangističnih voditeljev. Do tu se ujemajo vsa poročila o Lorcovi smrti, a nadalje je stvar zavita v meglo. Zato sem prosil Miguela, naj mi pripoveduje, kar ve.

»Torej,« je nerad začel, »verzija, ki je po moji sodbi najbolj verodostojna, je tale: Garcia Lorca se je skrival v tej hiši pri svojem prijatelju pesniku Rosalesu. Toda v Granadi je imela svoj sedež posebna falangistična policijska enota, ki so jo uporabljali za strahovalne akcije. Poveljeval ji je neki Ramon Ruiz Alonso, človek, ki so ga vzgajili salezijanci, in ki je veljal za fanatičnega in brutalnega falangističnega funkcionarja. Toda poseči moram še malo nazaj: komunisti so med državljansko vojno v svojih radijskih postajah večkrat oddajali pesnitve Federica Garcia Lorce, falangistični vodja Ramon Ruiz Alonso pa se je v svoji omejenosti in fanatizmu zdaj čutil poklicanega, da se nad pesnikom maščuje. Svojim nadrejenim je hotel dokazati, da je iniciativen in predan ter je zato ukazal Garcia Lorco aretirati. Ujeli so ga v Rosalesovi hiši. To se je zgodilo v noči med 26. in 27. julijem 1936.«

»Nekateri viri trde,« je nadaljeval Miguel, »da je bil Federico Garcia tisto noč sam v hiši, zopet drugi pravijo, da je bil doma tudi njegov prijatelj, pesnik Luis Rosales, vendar ga ni mogel zaščititi in rešiti pred aretacijo. Falangisti so ga odpeljali in ga še isto noč ustrelili 15 km od tod, blizu kraja z imenom Viznar.«

Po Enricu Emanuelliju

PREGLED DELA V SEZONI 1958-59 IN NAČRTI ZA SEZONO 1959-60

POROČILO RAVNATELJSTVA DRAME UPRAVNEMU ODBORU IN GLEDALIŠKEMU SVETU SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA

Minula sezona je bila eno najbolj razgibanih delovnih obdobjev Drame Slovenskega narodnega gledališča.

V vsej Jugoslaviji se je v teku minule sezone odvijal proces organizacijske in ekonomske konsolidacije gledališč kot osnova za smotnejše, boljše in učinkovitejše umetniško delo.

Vse delo v sezoni je bilo v znamenju treh velikih akcij:

a) akcija za gospodarsko konsolidacijo vseh gledaliških hiš v Jugoslaviji, ki so jo sprožile razprave na stalni konferenci mest in ki je zajela ter močno okupirala vse gledališke organe tudi v našem gledališču;

b) izid Uredbe o delovnih razmerjih in nagrajevanju umetniškega osebja od 30. decembra 1958 (Uradni list FLRJ od 7. januarja 1959), ki je na novo uredila delovne odnose in predpisala modificirani način nagrajevanja gledaliških delavcev.

Obe navedeni akciji sta bili zveznega značaja in sta se izvajali v vseh gledališčih v naši državi.

Ker pa je, kot je znano, Slovensko narodno gledališče bilo ob začetku sezone 1958/59 v več kot enoletnem zaostanku glede izvajanja Zakona o poklicnih gledališčih iz leta 1957, se je tema dvema velikima akcijama pridružila še tretja:

c) realizacija določil in predpisov Zakona o poklicnih gledališčih.

Z začetkom sezone 1958/59 sovpadajo: imenovanja upravnika, imenovanje članov Gledališkega sveta ter volitve Upravnega odbora, se pravi formiranje tistih odločilnih vodstvenih organov gledališča, ki so se morali s skrajno pospešenim in intenzivnim delom lotiti nagradenih zaostankov in nalog iz obdobja neurejenega medvladja. Slovensko narodno gledališče je s tem končno dobilo svoj organ družbenega upravljanja, organ delavskega samoupravljanja ter upravnika. Delo teh organov, ki je bilo uspešno in včasih kar dramatično, je ustvarilo trdne temelje za organizacijsko, gmotno in umetniško urejeno in uspešno sezono. Posebej je treba omeniti, da je bil pod konec sezone sprejet Statut Slovenskega narodnega gledališča, ki so ga med vso sezono pripravljali pristojni gledališki organi.

Kljub nekaterim motnjam, do katerih je prišlo na začetku sezone prav zaradi neurejenosti, ki je bila dediščina medvladja, pa se je sezona tako glede na repertoar kot glede na kvaliteto prizoritev razrasla v izredno zanimivo in uspešno delovno obdobje Drame SNG.

Po doseženih rezultatih na vseh področjih dela bi lahko imenovali lansko sezono nekakšen mejnik v verigi razvoja slovenske gledališke omike in to predvsem zaradi tega, ker je uspelo ustvariti

trdne, jasne in, upajmo, tudi trajne temelje in organizacijsko vodstveno strukturo kot osnovo za umetniško ustvarjanje.

V tem smislu so organi družbenega upravljanja našega gledališča, in s tem vsa naša družba, opravili veliko delo.

I.

ŠTEVILČNI PREGLED DELOVNEGA KOLEKTIVA DRAME SNG

Delovni zbor Drame SNG je štel v sezoni 1958/59 82 članov. Igralski zbor je štel 26 igralcev in 16 igralk, skupaj 42 igralcev, ki so z ostalimi člani umetniškega zbora in sicer: 1 dramaturgom, 4 režiserji in 1 režiserjem-asistentom sestavljali homogeni ansambel. Lektorja je imela Drama 1, inspiciente 3, šepetalke prav tako 3.

Iz vrst umetniškega zbora je smrt pod konec sezone iztrgala nestorja slovenskih gledaliških igralcev Bojana Pečka.

1 igralec je bil v teku sezone upokojen.

Na osnovi razpisa, ki je bil izveden v smislu določil nove uredbe o angažiranju umetniškega osebja, so bili za sezono 1959/60 sprejeti v umetniški zbor: Bert Sotlar, ki se vrača v gledališče iz svobodnega poklica, Štefka Drolčeva in Miha Baloh iz SNG Trst, ter kot najmlajši, diplomant Akademije za igralsko umetnost Ali Raner.

II.

ŠTEVILČNI PREGLED DELA

V sezoni 1958/59, ki se je začela dne 30. avgusta 1958 in končala 4. julija 1959, je delovni zbor Drame SNG opravil naslednje delo:

Naštudiral je 11 premier (lani 10, predlanskim 9).

Iz prejšnjih sezon je ponavljal 9 predstav (lani 7, predlanskim 3).

Skupno je bilo v sezoni 1958/59 v Drami SNG igranih 20 predstav (lani 19, predlanskim 14).

Skupno število v obravnavani sezoni odigranih predstav znaša 268, to je 2 več kot lani in 4 več kot predlanskim.

Teh 268 predstav je obiskalo 112.111 obiskovalcev (v lanski sezoni 115.149, v predlanski 110.707 obiskovalcev).

Premiere:

1. Cankar: ZA NARODOV BLAGOR (premiera 17. X. 1958); v Ljubljani 24 predstav; od tega 17 za abonente, 7 za neabonente in 5 predstav na gostovanjih izven Ljubljane (Kranj 2, Kočevje 2, Beograd 1), skupno torej 29 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 9.256 obiskovalcev (prodanih je bilo 8.061 sedežev in 1.195 stojišč), na gostovanjih 2.532, skupno 11.788 obiskovalcev. Inkaso pri predstavah v Ljubljani je znašal 1.169.474 din, od tega pri abonmajske predstavi 795.124 din, pri izvenabonmajske predstavi 374.350 din.

2.) Majakovski: VELIKA ŽEHTA (premiera 5. XI. 1958); v Ljubljani 27 predstav, od tega 16 za abonente, 11 za neabonente in 1 predstava na gostovanju v Trbovljah, skupno torej 28 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 10.516 obiskovalcev, od tega 4.726 abonentov in 5.790 neabonentov (prodanih 4.591 sedežev in 1.199 stojišč), na gostovanju v Trbovljah 630 obiskovalcev, skupno torej 11.146 obiskovalcev. Inkaso pri predstavah v Ljubljani je znašal

1.543.313 din, od tega pri abonmajskih predstavah 766.194 din, pri neabonmajskih 777.119 din.

3.) Osborne: OZRI SE V GNEVU! (premiera 22. XI. 1958); v Ljubljani 27 predstav, od tega 14 za abonente, 13 za neabonente in 5 predstav na gostovanjih v Kranju, Kopru, Izoli, Piranu in Beogradu, skupno torej 32 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 11.387 obiskovalcev, od tega 4.031 abonentov, 7.356 neabonentov (prodanih je bilo 5.585 sedežev in 1.771 stojišč), na gostovanjih 2.214 obiskovalcev, skupno torej 13.601 obiskovalec. Inkaso v Ljubljani je znašal 1.682.650 din, od tega 707.110 din pri abonmajskih, 975.540 din pa pri neabonmajskih predstavah.

4.) Mihalkov: ŠESTERO MUŠKETIRJEV (premiera 21. XII. 1958); 18 predstav, vse v Ljubljani. Obiskalo jih je 8.128 obiskovalcev, samih neabonentov (prodanih je bilo 6.209 sedežev in 1.919 stojišč). Inkaso pri 18 predstavah je znašal 709.013 din.

5.) Schiller: DON KARLOS (premiera 4. I. 1959); 26 predstav, od tega 17 abonmajskih in 9 izvenabonmajskih, vse v Ljubljani. Predstavo je obiskalo 9.589 obiskovalcev, od tega 5.084 abonentov, 4.505 neabonentov (prodanih je bilo 3.455 sedežev in 1.050 stojišč). Inkaso je znašal 1.324.450 din, od tega 796.914 din pri abonmajskih in 527.536 din pri izvenabonmajskih predstavah.

6.) Kozak: PUNČKA (krstna predstava 7. III. 1959), v Ljubljani 19 predstav, od tega 16 za abonente, 3 za neabonente, 1 predstava na gostovanju v Novem Sadu, skupno torej 20 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 6.852 obiskovalcev, od tega 4.726 abonentov, 2.126 neabonentov (prodanih je bilo 1.597 sedežev in 529 stojišč), na gostovanju 650, skupno torej 7.502 obiskovalca. Inkaso pri predstavah v Ljubljani je znašal 1.014.762 din, od tega pri abonmajskih 766.194 din, pri izvenabonmajskih pa 248.568 din.

7.) Shakespeare: HISTORIJA O HENRIKU V. (slovenska krstna predstava 29. III. 1959); 21 predstav, od tega 16 abonmajskih in 5 izvenabonmajskih, vse v Ljubljani. Predstavo je obiskalo 8.532 obiskovalcev, od tega 4.726 abonentov in 3.806 neabonentov (prodanih je bilo 2.710 sedežev in 1.096 stojišč). Inkaso je znašal 1.167.677 din, od tega pri abonmajskih predstavah 766.194 din, a pri izvenabonmajskih 401.483 din.

8.) Fischer: PROSTI DAN (premiera 23. V. 1959 — jubilejna predstava Elvire Kraljeve); 4 predstave (vse v Ljubljani), ki jih je obiskalo 1.424 obiskovalcev (prodanih 1.310 sedežev in 114 stojišč.) Inkaso je znašal 181.189 din. — Predstava je bila v sezoni 1958/59 igrana samo izven abonmaja in bo uvrščena v abonma v sezoni 1959-60.

9.) Bor: ZVEZDE SO VEČNE (krstna predstava v počastitev 40-letnice Komunistične partije Jugoslavije in v počastitev IV. kongresa Zveze komunistov Slovenije 9. VI. 1959); v Ljubljani 3 predstave, vse izven abonmaja, na gostovanju ena predstava, skupno torej 4 predstave. V Ljubljani je predstavo obiskalo 1.063 obiskovalcev, na gostovanju 314 obiskovalcev, skupno 1.377 obiskovalcev. Inkaso je znašal 73.995 din. Pripominjamo, da so bili na dveh predstavah med IV. kongresom ZKS delegati kongresa častni gostje in da ti dve predstavi nista prinesli nobenega inkasa. Predstava je bila v sezoni 1958-59 igrana samo izven abonmaja in bo v abonma uvrščena v sezoni 1959-60.

10.) Župančič: NOČ NA VERNE DUŠE (krstna predstava 11. VI. 1959 v počastitev 10-letnice avtorjeve smrti); 1 predstava. Obiskovalcev in inkasa ne navajamo posebej, ker je bila uprizoritev dodana in priključena redni predstavi Kozakove »Punčke«.

11.) Držić - Rupel: BOTER ANDRAŽ (premiera 30. VI. 1959). Predstavo je Drama SNG naštudirala za Ljubljanski festival in z njo 3 krat gostovala v preddverju Križank. Te 3 predstave je obiskalo 1.880 obiskovalcev.

P o n o v i t v e :

1.) Brecht: ŠVEJK V DRUGI SVETOVNI VOJNI (prva ponovitev v sezoni 30. VIII. 1958, premiera 8. III. 1958); v Ljubljani 27 predstav, od tega 17 za abonente, 10 za neabonente, 4 na gostovanju v Sežani, Izoli, Kopru in Piranu, skupno torej 31 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 10.408 obiskovalcev, od tega 5.084 abonentov, 5.324 neabonentov (prodanih 4.225 sedežev in 1.099 stojišč), na gostovanju 5.300 obiskovalcev, skupno torej 15.708 obiskovalcev. Inkaso pri predstavah v Ljubljani je znašal 1.467.405 din, od tega pri abonmajskih 796.914 din, pri neabonmajskih pa 670.491 din. Brechtov »Švejk v drugi svetovni vojni« je bil v obravnavani sezoni uvrščen v abonma, potem ko je bil v sezoni 1957-58 igran samo izven abonmaja (14 predstav). V obeh sezonah torej 45 predstav.

2.) Cankar: HLAPCI (prva ponovitev v sezoni 6. IX. 1958); v Ljubljani 2 zaključeni predstavi za študente in dijake, na gostovanju v Kostanjevici in na Vrhniki 2, skupno 4 predstave. Ljubljanski predstavi je obiskalo 996 obiskovalcev, predstavi na gostovanju 1.400 obiskovalcev, skupno torej 2.396 obiskovalcev. Inkaso v Ljubljani je znašal 74.214 din (Premiera »Hlapcev« je bila 11. XI. 1948. Uprizoritev je doslej doživela 108 ponovitev.)

3.) Axelrod: SEDEM LET SKOMIN (prva ponovitev v sezoni 27. IX. 1958); 2 izvenabonmajski predstavi v Ljubljani, ki ju je obiskalo 505 obiskovalcev (prodanih 471 sedežev in 34 stojišč). Dohodek obeh predstav je znašal 54.495 din. (Premiera je bila 15. XI. 1955; doslej 41 ponovitev.)

4.) Tolstoj: ANA KARENINA (premiera 25. IV. 1958, prva ponovitev v obravnavani sezoni 1. X. 1958); 16 predstav, vse v Ljubljani, od tega 8 za abonente, 8 za neabonente. Predstavo je obiskalo 2.439 abonentov, 3.976 neabonentov (prodanih 3.144 sedežev in 832 stojišč), skupno torej 6.415 obiskovalcev. Inkaso pri abonmajskih predstavah je znašal 350.234 din, pri neabonmajskih 479.749 din, skupno torej 829.983 din. — »Ana Karenina« je bila v obravnavani sezoni uprizorjena za polovico abonmajev, dočim je druga polovica abonmajev, ki so imeli »Ano Karenino« na sporedu že v sezoni 1957-58, dobila predstave »Smrti trgovskega potnika«. Delo je imelo v sezoni 1957-58 9 predstav, skupno v obeh sezonah 25 predstav.

5.) Goodrich-Hackett: DNEVNIK ANE FRANK (premiera 19. X. 1957, prva ponovitev v obravnavani sezoni 26. X. 1958); v Ljubljani 3 izvenabonmajske predstave, na gostovanju v Kamniku ena predstava, skupno torej 4 predstave. 3 predstave v domači hiši je obiskalo 663 neabonentov (prodanih 517 sedežev in 146 stojišč), predstavo v Kamniku je obiskalo 780 obiskovalcev, skupno torej 1.443 obiskovalcev. Inkaso ljubljanskih predstav je znašal 85.870 din. Uprizoritev je ime'la doslej vsega 44 ponovitev.

6.) Golia: JURČEK (prva ponovitev v obravnavani sezoni 7. XII. 1958); 3 predstave v Ljubljani, ki jih je obiskalo 1.360 neabonentov (prodanih 1.076 sedežev in 284 stojišč). Dohodek od predstav je znašal 143.150 din. (»Jurček« je imel premiero 26. XI. 1955 in doslej vsega 48 predstav.)

7. Miller: SMRT TRGOVSKEGA POTNIKA (obnovitvena premiera 15. V. 1958, prva predstava v obravnavani sezoni 10. I. 1959); v Ljubljani 12 predstav, od tega 10 abonmajskih in 2 izvenabonmajski, na gostovanju v Kranju, Kopru in Beogradu 3 predstave, skupno torej 15 predstav. V Ljubljani je predstavo obiskalo 3.003 abonentov, 1.503 neabonentov (prodanih 1.136 sedežev in 367 stojišč), skupno v Ljubljani 4.506 obiskovalcev, na gostovanjih 1.252 obiskovalcev, vsega torej 5.758 obiskovalcev. Inkaso pri abonmajskih predstavah je znašal 477.410 din, pri neabonmajskih 129.636 din, skupno torej 607.046 din. — »Smrt trgovskega potnika« je imela v sezoni 1957/58 8 predstav, skupno v obeh sezonah 23 predstav, a vseh predstav od premiere, ki je bila 16. II. 1953, 46. Predstava je bila v obravnavani sezoni uprizorjena za polovico abonmajev, dočim je druga polovica abonmajev, ki so imeli »Smrt trgovskega potnika« na sporedu že v sezoni 1957/58, dobila predstave »Ane Karenine«.

8. Shakespeare: UKROČENA TRMOGLAVKA (premiera dne 26. XII. 1957, prva predstava v obravnavani sezoni 8. II. 1959); v Ljubljani 3 predstave, na gostovanju v Kranju 2 predstavi, skupno 5 predstav, ki jih je obiskalo 2.079 obiskovalcev (v Ljubljani 1.189, na gostovanju v Kranju 890). Inkaso predstav v Ljubljani je znašal 119.855 din. (»Ukročena trmoglavka« je imela od premiere vsega 40 predstav.)

9. Žmavc: V PRISTANU SO OREHOVE LUPINE (krstna predstava 25. III. 1958, prva predstava v obravnavani sezoni 12. IV. 1959): 3 predstave na gostovanju v Celju, Velenju in Šoštanju, ki jih je obiskalo 1.480 obiskovalcev. (V obeh sezonah skupno 22 predstav.)

Dvajset gledaliških del je tedaj v sezoni 1958/59 v izvedbi Drame SNG doživelo 268 predstav, od tega v Ljubljani 237, na gostovanjih izven Ljubljane 31 predstav, od tega v LRS 26, izven LRS 5 predstav; abonmajskih predstav je bilo 133, izvenabonmajskih je bilo 135.

Predstave je obiskalo 39.598 abonentov, 53.191 neabonentov (prodanih je bilo 41.085 sedežev in 12.106 stojišč), na gostovanjih pa še nadaljnjih 19.322 neabonentov, torej v Ljubljani in na gostovanjih 72.513 neabonentov, — vseh obiskovalcev torej 112.111.

Inkaso abonmajskih predstav je znašal 6.281.372 din, izvenabonmajskih predstav v Ljubljani pa 5.967.169 din. Skupni dohodek od 273 predstav v Ljubljani torej znaša 12.248.541 din. Dohodka od gostovanj ne navajamo, ker se inkaso od predstav na gostovanjih vnaša v globalni obračun gostovanj (stroški prevoza itd.). Ta inkaso se knjigovodsko vodi posebej in znaša približno 1.500.000 din.

Statistika sicer navaja 269 predstav, ker je dne 11. VI. 1959 bila istega dne v okviru iste predstave poleg Kozakove »Punčke« uprizorjena tudi Zupančičeva »Noč na verne duše«. Torej: v 268 gledaliških večerih je delovni zbor Drame SNG uprizoril 269 predstav. Poleg tega je bilo v Drami še 16 tujih predstav, se pravi, skupno 287 predstav.

V navedenih predstavah so člani umetniškega zbora nastopili kot sledi: 1. Benedičič Danilo 156-krat (lani 122-krat – v nadaljevanju navajamo samo številke: prva pomeni število odigranih vlog v letošnji, druga v lanski, a tretja v predlanski sezoni) 2. Benedičič Marijan – inspicient 110 (107, 62), 3. Bibič Polde 164 (135), 4. Cesar Janez 104 (96, 42), 5. Česnik Stane 132 (123, 167), 6. Drenovec Lojze – upokojenec, honorarni sodelavec 100 (48, 79), 7. Furijan Maks 170 (136, 162), 8. Gregorin Edvard 117 (prej v MG), Homar Anton 165 (137, 174), 10. Jerman Ivan 134 (111, 118), 11. Kosmač Rudi 116 (119), 12. Kovič Pavle 74 (87), 13. Kralj Boris 162 (175, 196), 14. Kurent Andrej 136 (115, 148), 15. Makuc Drago 162 (155, 158), 16. Miklavc Branko 164 (113, 164), 17. † Peček Bojan, upokojenec- honorarni sodelavec 1 (13, 43), 18. Potokar Lojze – do polovice sezone redni, nato samo honorarni sodelavec – 65 (56, 124), 19. Potokar Stane 131 (74, 163), 20. Podgoršek Vinko – inspicient 56 (65, 85), 21. Presetnik France 112 (135), 22. Rozman Lojze – več mesecev dodeljen filmu; za čas njegovega dela pri filmu so bili njegovi prejemki refundirani – 53 (101), 23. Sever Stane 136 (83, 74), 24. Skrbinšek Milan – upokojenec, honorarni sodelavec 37 (28), 25. Souček Jurij 147 (116, 164), 26. Starič Branko – inspicient 74 (93, 26), 27. Škedl Dušan 147 (145, 188), 28. Valič Sandi 149 (110, 132), 29. Zupan Jože 175 (164, 139), 30. Ahačič Draga 38 (47, 81), 31. Danilo Mira, honorarna sodelavka, – 50 (71, 60), 32. Erjavec Helena – večino sezone na rodniškem dopustu – 29 (135, 160), 33. Glavina Slavka 62 (prej v MG), 34. Gril Vika 124 (147, 145), 35. Juvan Vida 112, (64, 85), 36. Kačič Mila 133 (94, 100), 37. Kralj Elvira, upok., honorarna sodelavka – 77 (39, 33), 38. Levstik Vida 81 (49, 112), 39. Mežan Ivanka – večino sezone na bolniškem dopustu – 23 (69, 141), 40. Novak Mihaela, več mesecev na bolniškem dopustu – 48, 41. Počkaj Duša 180 (140, 113), 42. Potokar Majda 162 (153, 140), 43. Sever Sava, dlje časa bolna – 19, 44. Šarič Mihaela, honor. sodelavka, – 37, 45. Ukmar Mileva 68 (64, 55).

Režiserji

Pri 20 delih, ki so bila na sporedu v sezoni 1958/59, so režiserji zastopani kot sledi (po abecednem redu):

Baranovič-Battelino Balbina kot gost – 1 režija, 16 predstav,
Jamnik France – 4 režije, 70 predstav – 2 novi režiji
Jan Slavko – 5 režij, 52 predstav – 2 novi režiji
Korun Mile – 2 režiji, 47 predstav – 2 novi režiji
Kreft dr. Bratko – 1 režija, 21 predstav – 1 nova režija
Molka ing. arh. Viktor – 5 režij, 60 predstav – 3 nove režije
Pretnar Igor kot gost – 1 režija, 2 predstavi
Žižek Fran kot gost – 1 režija, 1 predstava – 1 nova režija

Inspicienti

Benedičič Marijan 85 predstav, Podgoršek Vinko 87 predstav, Starič Branko 155 predstav. Razen inspiciranja so inspicienti tudi igrali, in sicer: Benedičič Marijan pri 110 predstavah, Podgoršek Vinko pri 56 predstavah in Starič Branko pri 74 predstavah.

Šepetalka

Benedičič Hilda 123 predstav, Podgoršek Vera 82 predstav, Presetnik Fani 63 predstav.

2 predstavi Drame SNG v sezoni 1958/59 je prenašala Televizija Ljubljana za jugoslovansko televizijsko omrežje: Cankarjevo komedijo »Za narodov blagor« 4. III. 1959 in Brechtovega »Svejka v drugi svetovni vojni« 15. IV. 1959.

III.

STVARNI PREGLED DELA

Statistični pregled dela kaže, da sta umetniški in tehniški zbor Drame SNG v sezoni 1958/59 uspešno opravila še večje delo kot v prejšnjih sezonah.

Glede na repertoar, ki izpričuje zvestobo repertoarnim načelom kot so jih sprejeli vsi vodstveni organi gledališča, in glede na kvaliteto izvedbe predstavlja sezona 1958/59 nadpovprečno uspešno delovno obdobje. Zlasti na vrhuncu sezone je Drama SNG dosegla prav izjemne uspehe. Zgodilo se je nekaj, kar se v gledališču dogaja le redko: večina premier je doživela pri kritiki in pri občinstvu soglasen, zelo ugoden odmev. Rado se dogaja, da se občinstvo in kritika razhajata. Predstave, ki jih kritika oceni kot kvalitetne, dostikrat ostajajo brez obiska in obratno. Tokrat se je zgodilo, da priznanja repertoarnemu izboru in izvedbam uprizorjenih del niso ostala samo deklarativna in na papirju, marveč so v večini primerov doživela tudi dejansko potrditev pri občinstvu.

Ta problem moramo osvetliti še z neke druge plati: srečnemu repertoarnemu izboru in kvaliteti predstav se imamo zahvaliti, da obisk zaradi zvišanja vstopnine ni občutno padel. Takoj po razpisu novih cen vstopnicam in abonmajem se je pri vpisovanju abonmajev pokazal padec. Število abonentov, ki so kljub povišani vstopnini ostali zvesti gledališču, je namreč nekaj manjše kot lansko leto. Ko pa se je sezona začela in je med občinstvo prodrl glas o repertoarni in izvajalski ravni dramskih predstav v novi sezoni, se je povečal dotok neaboniranega občinstva.

Delo se je v začetku sezone 1958/59 začelo v relativno neugodnih okoliščinah, ki so delovni zbor dekoncentrirale, mu jemale čas za študij in ga nemalokrat celo navdajale z malodušjem. Razloge za to smo že navedli: v času, ko bi bilo treba vse sile skoncentrirati in do skrajnosti usmeriti v študij, so vodstveni organi in številni člani umetniškega ter tehniškega zbora, ki delajo v organih delavskega samoupravljanja, družbenega upravljanja in v strokovnih posvetovalnih telesih, morali vzporedno v skrajno pospešenem tempu urejati tudi številna organizacijska, gmotna in druga vprašanja Slovenskega narodnega gledališča. Samo visoki moralni zavesti dramskega delovnega zbora se je zahvaliti, da je kljub oviram s tako požrtvovalnostjo začel z delom in dosegel tako pomembne uspehe. Ta moralna zavest in doseženi uspehi so najbolj dosledno in dokončno demantirali številne krivične očitke in javne napade, ki jih je delovni zbor Drame doživel pod konec sezone 1957/58 in v začetku sezone 1958/59.

Repertoarna družbeno-kritična in sodobnejša intonacija sezone 1958/59 se je pokazala kot pravilna in smotrna, kot poživitev repertoarja in kot tisti repertoarni element, ki je z živo problematiko pritegnil številne obiskovalce ter izpreminjal gledališki avditorij v tribuno aktualne življenjske problematike.

Drama SNG je počastila 40-letnico Komunistične partije Jugoslavije s krstno predstavo Borove drame »Zvezde so večne«, razen tega so njeni člani bistveno sodelovali pri osrednji republiški akademiji v proslavo 40-letnice (sestava programa, režija akademije in večina recitatorjev, nadalje vsi tehniški sodelavci). Dramski člani so sodelovali tudi pri številnih internih in javnih proslavah ob 40-letnici KPJ v Ljubljani in tudi drugod po republiki, 2 člana pa sta sodelovala na zvezni proslavi v Beogradu.

Tudi IV. kongres ZKS je Drama SNG počastila z Borovo dramo, razen tega je na dve predstavi med kongresom povabila delegate kot častne goste.

Na zunaj skromno, vendar dostojno in z vso pieteto smo proslavili 40-letnico Drame Slovenskega narodnega gledališča v lastni hiši. Ob tej priložnosti smo v foyeru odkrili kip pokojne Avguste Danilove in izvedli jubilejni pomenek z občinstvom, na katerem so sodelovali predstavniki vseh generacij slovenskih gledaliških ustvarjalcev ter družbeni delavci.

10-letnico smrti pesnika in dolgoletnega upravnika Slovenskega narodnega gledališča Otona Župančiča smo počastili z enkratno uprizoritvijo njegove enodejanke »Noč na verne duše«. Proslavo 10-letnice Župančičeve smrti smo izvedli skupno z Društvom slovenskih književnikov.

Posebej in s posebnim poudarkom moramo omeniti, da smo v obravnavani sezoni imeli v repertoarju 3 premiere domačih slovenskih del, od tega 2 krstni predstavi (Kozakovo »Punčko« in Borove »Zvezde so večne«). Najsi bo odnos občinstva in kritike do domače dramatike še tako mlačen, vendarle šteje in bo tudi v bodoče štel vodstvo Drame SNG za svojo dolžnost, da uprizarja kar moč največ kvalitetnih domačih del in del iz bratskih jugoslovenskih književnosti.

V okviru Statuta SNG so vsi vodstveni organi sprejeli tudi novi pravilnik o rednih delovnih obveznostih posameznih članov ansambla in o honoriranju nadštevilnih predstav. Po novih določilih so se redne delovne obveznosti pri vseh članih dramskega umetniškega zbora občutno zvišale, vendar je te delovne obveznosti ogromna večina članstva preseгла, kar priča o veliki storilnosti in o veliki delovni obremenitvi dramskega članstva. Predpisane maksimalne delovne obveznosti ni izpolnil samo en igralec, to pa zategadelj, ker je bil polovico sezone dodeljen podjetju Bosna-film, ki je njegove prejemke za ta čas refundiralo. Pač pa je ostalo pod delovnimi obveznostmi osem igralk. Kot je razvidno iz statističnega pregleda dela, gre pri večini primerov za članice, ki so bile na bolniškem ali na porodniškem dopustu, pri treh primerih gre za igralke, ki so samo honorarne dramske sodelavke, dočim gre pri ostalih za problem, ki je že daljšo dobo akuten in ki ga bo treba čimprej urediti.

Kot doslej, so tudi v minuli sezoni dramski člani sodelovali pri filmu, radiu in televiziji, vendar je treba ponovno ugotoviti, da tudi lani to sodelovanje ni bilo organizirano povsem kot bi bilo treba. Nekateri člani ob ponudbah filmskih podjetij nikakor niso hoteli razumeti, da je njihova prvenstvena, umetniška, moralna in službena dolžnost, v redu in v določenih terminih opravljati svoje delo v matični ustanovi. Redno in nemoteno delo matične ustanove je najvišji imperativ, zato je povsem depasirana, nerazumljiva in škodljiva zamerljivost in užaljenost nekaterih članov, ki

jim zaradi nepogrešljivosti v določenem obdobju v matični hiši vodstvo ni moglo odobriti dopusta za sodelovanje pri filmu in pri drugih ustanovah.

Kolikor bo dopuščalo redno delo v matični ustanovi, bo vodstvo tudi v bodoče svojim članom omogočalo sodelovanje pri filmu, radiu in televiziji, vendar pod striktnim pogojem popolne refundacije prejemkov, pri čemer ne gre samo za prejemke, ki jih igralec prejema v gotovini, marveč tudi za prispevke za socialno zavarovanje ter razne fonde. V primerih, ko bo zaradi sodelovanja katerega izmed članov Drame pri filmu potrebna reorganizacija dela, prezasedba in podobno, bo gledališče od zainteresiranega podjetja redno in striktno zahtevalo tudi določeno vsoto kot nadoknado za nastale komplikacije.

Delovna disciplina je bila na primerni višini, vendar bi bilo pri režiserjih in scenografih v bodoče želeli bolj pravočasne priprave računih načrtov in skic, več iniciativnosti pri organiziranju študija in skušenj, posebno v primerih vzporednega študija, pri igralcih pa bolj temeljitega in pravočasnega študija vlog izven delovnega časa na skušnjah. Kar zadeva termine, ki so bili dogovorjeni med ravnateljstvom na eni ter med režiserji, scenografi, kostumografi, koreografi in komponisti na drugi strani, moramo ugotoviti, da so kljub podpisanim pogodbam le redko veljali in da so obojestranske zamude vnašale v organizacijo dela težave, zmedo in komplikacije.

Če se še enkrat vrnemo k igralcem, moramo omeniti, da včasih pogrešamo učenje vlog doma, pripravljanje na vloge in dostikrat tudi potrebno zbranost na skušnjah in celo pri predstavah. Neredko se zgodi, da si posamezni igralci istočasno nalože več velikih nalog in obveznosti — poleg tistih, ki jim jih zaupa matična ustanova — in logično je, da pride do občutnega padca kvalitete ne le pri eni, marveč pri več stvaritvah. Nekateri člani ansambla očitno preceňujejo svojo delovno zmogljivost in to na svojo škodo in na škodo ansambla kot celote.

Odnosi med režiserji in igralci se morajo poglobiti in izboljšati v smislu obojestranskega medsebojnega zaupanja in kar najbolj plodnega ustvarjalnega sodelovanja.

Umetniški svet Drame je kot posvetovalni organ ravnateljstva z veliko vnemo in temeljitostjo sodeloval pri delu in pomagal pri organizaciji sezone. Le pri kontrolnih vajah — kar moramo posebej poudariti — je bilo sodelovanje članov Umetniškega sveta premajhno in nezadovoljivo. V bodoče bo moral Umetniški svet posvetiti kontrolnim vajam veliko več pozornosti.

Več sistematike, večjo urejenost in popolno ažurnost bo potrebno v bodoče vnesti tudi v administrativno delo Drame SNG.

Tehnično vodstvo bo moralo v bodoče odnose med tehniškimi sodelavci privedi do večje harmonije, ki je pogoj za delo brez zastojev in brez napak.

Skratka: kljub pomembnim in lepim uspehom, ki smo jih dosegli v minuli sezoni, kritično oko vendarle ni moglo mimo nekaterih na videz sicer drobnih in nepomembnih slabosti, pomanjkljivosti in napak, ki jih bo treba odpraviti in na lani ustvarjenih solidnih temeljih v bodoče delati še bolj intenzivno, še bolj vztrajno in požrtvovalno ter s tem zajamčiti še uspešnejšo sezono kot je bila minula.

PROBLEMI UMETNIŠKEGA ZBORA

Po novi sistematizaciji, ki je bila sprejeta in odobrena po dolgotrajnih vsestranskih razpravah v okviru Statuta SNG, razpolaga Drama SNG z 41 igralskimi mesti. Odnos med številom igralcev ter med številom igralk je po trenutnem stanju nepravilen, kar izpričujejo in potrjujejo izkušnje in statistični pregled opravljenega dela: igralci so preobremenjeni, igralke pa imajo premalo dela. Tendenca vodstva bo šla za tem, da se ta odnos uredi bolj smotrno in pravilno, se pravi, da se število igralcev poveča, število igralk pa zmanjša.

Kadrovska politika Drame SNG stoji tudi pred nalogo, da skrbno, previdno in prespektivno nadaljuje s procesom, po katerem naj bi se mlada generacija temeljito in vsestransko usposobila, da bo zmožna čez čas stopiti na mesto stare generacije, ki jo bo treba počasi razbremenjevati. Tradicija velikega slovenskega igralsstva, igralska, ki danes prav po zaslugi stare generacije zavzema v Jugoslaviji najvidnejše mesto, se ne sme prekiniti; kolikor po nujnosti naravnih zakonitosti pešajo moči preizkušene in izčrpane stare generacije, morajo biti pripravljene moči mladih, ki bodo prevzele njihovo mesto, ali jim v prehodnem obdobju vsaj pomagale. Prav zato je vključevanje vedno novih, zlasti najmlajših igralskih sil v dramski ansambel organska nujnost razvojnega procesa ter ena izmed nalog razumne, premišljene in perspektivne kadrovske politike.

Stvar pietetete ter stvar umetniške in človeške vesti je, da z vsem dolžnim spoštovanjem ravnamo z umetniki, ki so svoje velike talente in vse svoje življenjske sile dali in izčrpali za rast slovenske Drame. Prav tako pa je umetniška in človeška dolžnost, ki jo narekuje umetniška in človeška vest, da omogočamo razvoj mlajšim in najmlajšim ter s tem ustvarimo možnost, da bodo lahko svoje talente razvili in jih postavili v službo naše gledališke hiše.

V tem smislu moramo delati za osvežitev in pomladitev dramskega ansambla. Drobec v realizaciji tega perspektivnega načrta predstavljajo tudi letošnji angažmaji Š. Drolčeve, B. Sotlarja, M. Baloha in A. Ranerja. V tej zvezi moramo tudi omeniti, da pod pojmom selekcije, o kateri je bilo toliko govora v razpravah o sistematizaciji in je tudi sicer, vodstvo Drame razume dopolnjevanje in presnavljanje umetniškega zbora, ne pa izločanje ali zmanjševanje ansambla. Gre nam torej za reorganizacijo in presnavljanje umetniškega zbora, iz katerega velja izločiti premalo uporabne, toda istočasno ga dopolniti z bolj uporabnimi in bolj kvalitetnimi umetniškimi silami bodisi iz drugih gledališč bodisi iz vrst najmlajših. Kajti: kaj je v organizmu gledališke omike slovenskega naroda bolj naravnega in normalnega, kot da se iz vseh slovenskih gledališč stekajo v umetniški zbor osrednjega slovenskega gledališča najboljše in najbolj uporabne moči in da se iz gledališke šole priliva kader najmlajših.

Drama SNG je ponosna na svoj igralski zbor že v sedanji sestavi, saj brez pretiravanja predstavlja najzrelejši in najbolj homogeni umetniški organizem v državi; če pa nam bo v perspektivi uspelo njegov sestav reorganizirati še smotrneje in razumneje, bo mogoče s takim umetniškim zborom dosežati resnično velike umet-

niške ustvarjalne vzpone. Danes ni več nobene, še tako velike in odgovorne repertoarne naloge, ki bi je umetniški zbor Drame SNG glede na svoj kvalitativni sestav — za sedaj pa še ne tudi glede na številčni sestav — uspešno in suvereno ne obvladal. Imamo pa dovolj osnove za trdno prepričanje, da se bo njegova kvaliteta v smislu navedenih kadrovskih ukrepov še povečala in izboljšala.

V.

SISTEM ŠTUDIJA IN ORGANIZACIJA PREDSTAV

Nova gledališka situacija v zvezi s povečanjem cen vstopnicam je dokončno črtala z dnevnega reda tendenco, da se postopoma odpravi abonmajski sistem. Prehodno obdobje, v katerem smo nekatero predstave v sezonah, ko so doživele premiero, igrali samo izven abonmaja, in jih uvrščali v abonma šele v naslednjih sezonah, pa je vendarle pokazalo pozitivne rezultate. Ta poizkus, ki je bil, kot omenjeno, prvotno mišljen kot prehod k odpravi abonmajev, se je izkazal kot uspešen prijem za pridobivanje novega občinstva in je zato smotrno, da ga ohranimo tudi v bodoče. Na ta način pritegnemo neabonirano občinstvo v času, ko so predstave kot novosti najbolj zanimive in najbolj privlačne. Letos bomo preizkusili še nekaj: atraktivno in zanimivo Anouilhovo komedijo »Ornifle« bomo igrali samo izven abonmaja. Če se bo poskus obnesel, bomo v prihodnjih sezonah s to prakso nadaljevali in samo izven abonmaja uprizarjali eno ali več primernih del. S tem se lahko obisk absolutno zveča, kajti poleg neabonentov si bodo te predstave dodatno ogledali po vsej verjetnosti tudi abonenti, ki so jedro naših obiskovalcev. Storititi moramo seveda vse, da v prvi vrsti s kvaliteto in organizacijo predstav izpolnimo pričakovanja abonentov.

Iz lanske sezone imamo za letos (za redni abonmajski repertoar) že pripravljene 2 predstavi: Fischerjev »Prosti dan« in Borove »Zvezde so večne«, razen tega pa za izven tudi še Držičevo in Ruplovo komedijo »Boter Andraž«, ki smo jo pod konec lanske sezone naštedirali za Ljubljanski festival.

Naj tu ponovno navedemo in podčrtamo že v številčnem pregledu dela navedeni podatek, da je bilo od 268 predstav, kolikor jih je v minuli sezoni odigrala Drama SNG, 133 abonmajskih in 135 izvenabonmajskih, se pravi, da je bilo za neabonente odigranih več kot polovico predstav. Če k temu dodamo še dejstvo, da je tudi pri vseh abonmajskih predstavah določeno število sedežev prihranjenih za neabonirane obiskovalce, s tem v celoti in popolnoma izpodbijemo trditve, ki jih je vedno znova slišati, da namreč abonmajski sistem zapira vrata v gledališču širokemu občinstvu. Te in take trditve ponavljajo samo tisti, ki nikoli niso skušali priti v gledališče. Niso nič drugega kot izgovor in pretveza tistih državljanov, ki vale krivdo za svoje neobiskovanje gledališča na druge, namesto da bi krivdo poiskali tam, kjer je: v svoji lastni komodnosti, v lastnem pomanjkanju kulturne žeje. Tudi fama, da do vstopnic za gledališče ni mogoče priti ali da je mogoče do njih priti le s težavo in po večurnem čakanju, je iz trte izvita in izmišljena. Prodaja vstopnic sicer še vedno ni najboljše urejena (dnevna blagajna je od rok, odprta je premalo časa, z rezervacijami, zlasti telefoničnimi, so še vedno določene komplikacije, še vedno utegne obiskovalec

včasih dobiti vtis, da mora on iskati gledališče, ne pa da gledališče išče njega), toda tudi v tej smeri se je že veliko izboljšalo in ukrenili bomo vse potrebno, da se bo še bolj izboljšalo. Ljudje pa, ki ne čutijo potrebe, da bi hodili v gledališče in vanj tudi res ne hodijo, pa si bodo morali izmisliti novo pretvezo in nov izgovor za svojo gledališko abstinenco.

Naš namen in naša želja je: ohraniti gledališču vse številne zveste prijatelje — abonente, njihove vrste krepiti z novimi, vsem pa nuditi največ, najboljše in najvišje, kar zmoremo.

VI.

PRIDOBIVANJE OBČINSTVA IZ VRST NEPOSREDNIH PROIZVAJALCEV IN MLADINE

Izkušnje zadnjih let, da zanimanje neposrednega proizvajalca, delavca in tehniške inteligence za gledališče ne raste, so bile žal potrjene tudi v minuli sezoni. Ta ugotovitev je porazna, če pomislimo, da ostaja izoliran od gledališke umetnosti neposredni proizvajalec, nosilec naše oblasti in dedič kulturnega izročila. Kot je znano, so bili doslej rezultati vseh naših prizadevanj za pritegnitev delavskega občinstva relativno skromni. Zato smo se v minuli sezoni odločili za novo pot: poiskali smo si posrednika — delavsko politično organizacijo, sindikate. Obrnili smo se na sindikalne svete, v prvi vrsti na sindikalni svet okraja Ljubljana in na sindikalne svete ljubljanskih občin ter jim ponudili zaključene predstave za delovne kolektive ob poljubnih urah in dnevih, vendar v dramski hiši, in ne, kot v prejšnjih sezonah, v tovarnah samih. Hoteli smo doseči, da bi prišli delovni kolektivi v gledališko hišo in da bi s tem vsaj nekateri člani delovnih kolektivov storili prvi korak k rednemu obiskovanju gledaliških predstav. Žal moramo ponovno ugotoviti, da naša prizadevanja niso rodila nobenega uspeha in da se nam ni posrečil niti ta načrt s posredovanjem sindikatov.

V tem okviru moramo omeniti tudi poskus, ki smo ga izvedli na predlog uredništva »Delavske enotnosti«, se pravi, na predlog delavskega sindikalnega glasila. Sindikalnim svetom in političnim organizacijam v industrijsko razvitih krajih po vsej Sloveniji smo predlagali, da bi v tovarniških dvoranah, med stroji, uprizarjali protibirokratsko satirično komedijo »Velika žehta«. Naš predlog je podprl in priporočil republiški Svet sindikatov, vendar je do realizacije žal prišlo v enem samem primeru (Trbovlje). Sindikalni sveti na naše predloge zvečine sploh niso odgovorili.

Položaj je torej skrajno zaskrbljujoč. Izčrpali smo vse možnosti, kako bi se gledališče kot ustanova s posredovanjem političnih organizacij približalo neposrednim proizvajalcem. Verjetno so bili vsi ukrepi vendarle preveč administrativni, čeravno so bili izvedeni z vso skrbnostjo in natančnostjo. Ker pa gledališče ne more in ne sme živeti in delati izolirano od neposrednega proizvajalca, bomo morali skupno: politične organizacije, organi Svobod, institucije za vzgojo odraslih in ne nazadnje gledališki ter vsi kulturni delavci skrajno intenzivno, brezkompromisno in dosledno analizirati nevzdržni položaj, poiskati vzroke in odkriti metode ter prijeme, da se situacija popravi. V socialistični družbi ne moremo dopustiti prepada med proizvajalcem in umetnikom.

Vendar ta problem že presega okvir našega poročila. V našem okviru lahko samo z vsem poudarkom opozorimo nanj, a v enem naslednjih poglavij bomo skušali podati tudi predlog, ki bi eventualno mogel vsaj malo pomagati pri odpravljanju sedanjega stanja.

Naša akcija za pridobivanje obiskovalcev iz vrst mladine pa je lani rodila še večje uspehe kot v prejšnjih sezonah. Poleg dveh srednješolskih abonmajev smo pridobili še tretjega, abonma Tehniške srednje šole, kar je zlasti pomembno, če pomislimo, da se tam šola srednja tehniška inteligenca, ki bo v življenju vplivala na neposrednega proizvajalca ne samo strokovno, marveč tudi moralno in kulturno. Poudariti moramo, da so dijaški abonmaji med našim najboljšim občinstvom. Omenimo naj tudi študentski abonma, ki ga organizira Zveza študentov.

VII.

GOSTOVANJA

Kot je razvidno iz številčnega pregleda opravljenega dela, je Drama SNG v minuli sezoni gostovala izven Ljubljane z 31 predstavami, od tega s 5 izven LRS (Novi Sad 1 predstava, Beograd 4 predstave), s 26 predstavami pa v LRS, in sicer v naslednjih krajih: Sežana, Izola, Koper, Piran, Kostanjevica, Vrhnika, Kranj, Kočevje, Kamnik, Trbovlje, Šoštanj, Velenje, Križanke in Celje.

Reorganizacija Mestnega gledališča, ki se je izpremenilo v polpotujoče gledališče, je vnesla izpremembe tudi v naše gostovalne načrte. Nova tendenca gre za tem, da Drama SNG v bodoče na teritoriju okraja Ljubljana gostuje manj kot doslej, namesto tega pa se forsirajo skupinski obiski in zaključene predstave za obiskovalce iz ljubljanskega okraja v matični hiši. Za zmanjšanje števila gostovanj Drame zlasti na slabo opremljenih podeželskih odrih govori tudi izkušnja, da kvaliteta predstav na takih odrih nujno pade in da torej obiskovalci ne vidijo predstave na običajni umetniški višini. Gostovanja pa so poleg tega tudi zelo draga in zelo naporna.

Vsekakor pa je treba vztrajati pri gostovanjih Drame SNG v večjih mestih po republiki, kjer so za to pogoji (poleg Celja in Maribora, kjer sta poklicni gledališči, tudi še v večjih industrijskih središčih kot so na primer: Trbovlje, Kranj, Jesenice, Kočevje, Novo mesto in Zagorje ter Velenje, ko bosta tam dograjena nova kulturna domova).

Poleg tega je treba vztrajati pri izmeničnih medrepubliških gostovanjih narodnih gledališč posameznih ljudskih republik. Premalo se med sabo poznamo, premalo cenimo napore in umetniške dosežke drugih republiških narodnih gledališč. Sicer pa tendence za pogostna in načrtna medrepubliška gostovanja ni treba posebej argumentirati, ker so razlogi zanjo na dlani. Treba pa je ta gostovanja organizirati tako, da bodo resnično dosegala svoj smoter. Nikakor se ne sme več nikjer ponoviti primer, ki se je zgodil ob našem, sicer zelo uspešnem gostovanju v Beogradu junija letos, ko je bilo pri eni izmed predstav samo 8.800 din inkasa. Mislim, da je to za kulturni Beograd, milo rečeno, prenizek obisk.

Sicer je beograjsko gostovanje poteklo v redu in zelo uspešno, kritike, ki so bile v izvlečkih objavljene tudi v našem dnevnem

tisku, so predvsem poudarile izredni, po nekaterih mnenjih naravnost edinstveni kvalitetni nivo dramskega ansambla.

Naše gostovanje v Zagrebu bomo izvedli prve dni oktobra kot je predvideno.

Končno moramo omeniti, da je Dramo SNG obiskal predstavnik ambasade Demokratične republike Nemčije v Jugoslaviji in nas obvestil, da bo omenjena ambasada predlagala v konvenciji o kulturnem sodelovanju med Demokratično republiko Nemčijo in FLRJ gostovanje Drame SNG v Vzhodnem Berlinu. Ta predlog vzhodnonemške ambasade rezultira iz naših večletnih zvez z Brechtovim gledališčem Berliner Ensemble in z nekaterimi drugimi vzhodnonemškimi gledališči.

VIII.

GLEDALIŠKA PUBLICISTIKA IN MEDNARODNE ZVEZE SNG

Kot z vzhodnonemškimi gledališči, o čemer je bilo govora v prejšnjem poglavju, vzdržuje Drama SNG stalne pismene stike z večino večjih evropskih gledališč, gledaliških založb in gledaliških inštitutov pri univerzah v Angliji in obeh Nemčijah. Zamenjava publikacij in Gledaliških listov se nadaljuje, iz številnih gledaliških središč nam redno dopisujejo tuji dopisniki Gledališkega lista.

Med sezono sta nas obiskala ravnatelj in pomočnik ravnatelja Teatra Powszechnego iz Lodza.

Dramaturg L. Filipič se je udeležil kongresa dramaturgov v Münchenu ter kot član jugoslovanske delegacije VII. kongresa Mednarodnega gledališkega inštituta (ITI) v Helsinkih.

V minuli sezoni nam je bolj kot doslej uspelo plasirati poročila o našem gledališču v tujem tisku, zlasti angleškem, poljskem, češkem in nemškem. Najobširnejše je tuji tisk poročal o uprizoritvi Shakespearovega »Henrika V.« v dramaturški predelavi Mateja Bora. V gledališkem biltenu »Mykenae Theater-Korrespondenz« je izšla izredno ugodna kritika Borove dramaturške predelave »Henrika V.« izpod peresa znamenitega nemškega shakespeareologa Hansa Rotha, ki zdaj živi v ZDA.

Ceravno ne sodi direktno v to poglavje, moramo vendarle na tem mestu z zadovoljstvom in s ponosom omeniti, da je član Drame Stane Sever prejel za vlogo Gornika Prešernovo nagrado. Ko mu k temu velikemu priznanju najiskreneje čestitamo, menimo, da podelitev nagrade Stanetu Severju kot članu Drame SNG pomeni veliko čast in priznanje vsemu dramskemu delovnemu zboru. — Na Sterijinem pozorju v Novem Sadu so bile nagrajene za vloge, odigrane v Javorškovi igri »Veselje do življenja« v okviru »Odra 57« dramske igralka M. Šaričeva, V. Juvanova in D. Počkajeva.

IX.

OSNOVE REPERTOARJA ZA SEZONO 1959/60

Repertoarna načela, v praksi preizkušena tudi v minuli sezoni, so ponovno dokazala, da so smotrna tako glede idejno estetskih osnov kot glede upoštevanja vseh repertoarnih elementov od občinstva do finančnih zmogljivosti.

Toda najnovejši položaj, v katerem se je znašlo gledališče na trenutni stopnji ekonomskega in družbenega razvoja, terja od gle-

dališča resen analitičen razmislek o nekaterih problemih, ki zadevajo prav repertoar za bodoče.

V nenadni drastični akutnosti se je pred nami odprl problem, s katerim smo se sicer ukvarjali in ga upoštevali tudi vedno doslej, ki pa je v novi situaciji dobil povsem druge dimenzije. To je problem, da mora gledališče močno povečati dohodke in močno zmanjšati izdatke ter s tem zmanjšati razpon med dohodki in izdatki, med menjalno vrednostjo gledališke vstopnice in med regresom zanjo. Ta zaostrena nujnost rezultira iz ekonomsko-organizacijske preusmeritve v teku minule sezone.

S stališča repertoarja se navedena nujnost in zahteva glasi: v gledališki spored uvrščati predvsem ali izključno odrska dela, ki bodo a) privabila v gledališče veliko večje število obiskovalcev in b) ki bodo glede na kostumsko, scensko in ostalo opremo kar moči poceni.

Ta nujnost nikakor ni nova, nasprotno, stara je kot je staro gledališče, saj je logična in narurna. Naše gledališče jo je tudi vedno upoštevalo in vedno sestavljalo repertoarne načrte v skladu z danimi ekonomskimi pogoji.

V trenutni fazi pa gre za to, da se je ta zahteva nenadoma, sunkovito in močno zaostрила. Prav ta sunkoviti skok pa proži vrsto vprašanj estetsko-idejnega, načelnega in sociološkega značaja.

Zahtevani finančni efekt je moč doseči a) s povečanjem števila obiskovalcev, b) s povečanjem cen vstopnicam. Navedena ukrepa praktično drug drugega izključujeta, ali točneje, če bomo zvišali v novi sezoni vstopnino, — in sklenjeno je že, da jo bomo zvišali, — bi bilo absurdno pričakovati, da bomo ob zvišanju, z zvišanjem ali kljub zvišanju vstopnine privabili v gledališče več obiskovalcev.

Toda trenutna situacija terja od gledališča prav to: večji obisk ob in kljub večji vstopnini. Doseči namreč moramo absolutno povečanje dohodkov, kar ekonomsko pomeni: več prodanih vstopnic kot doslej in po višji ceni kot doslej. V enem prejšnjih poglavij smo ugotovili, da nam je to lani v Ljubljani deloma res uspelo (ne pa tudi na gostovanjih). Razloga za ta uspeh sta dva: izreden repertoarni in izvajalski uspeh obravnavane sezone in pa dejstvo, da je zvišanje vstopnine občinstvo sprejelo dovolj tolerantno, saj so bile cene gledališkim vstopnicam dotlej resnično relativno poceni ter potemtakem zvišanje ni onemogočilo občinstvu obiska gledališča.

Ko pa stojimo sedaj pred novim zvišanjem vstopnic, imamo ob analizi kupne možnosti kulturno in gledališko zainteresiranega dela prebivalstva vtis, da utegne to zvišanje opazno zarezati v kupno moč omenjenega dela prebivalstva.

Pred gledališčem stoji torej poleg naloge in dolžnosti, da kvaliteto repertoarja in izvedb še dviga in še veča — čemur pa so seveda v okviru razvojnih zakonitosti in nihanj v umetniškem ustvarjanju postavljene določene meje — tudi naloga in dolžnost, da poišče in izvede nove ukrepe, ki jih narekuje nova situacija.

Možnosti sta dve:

a) po liniji najmanjšega odpora odstopiti od sprejetih, potrjenih in preizkušenih repertoarnih načel, ublažiti in znižati estetsko-idejne kriterije za sestavo repertoarja in uvrstiti v spored tri četrtine nezahtevni, lahkotni burk, ki privabljajo tako imenovano široko občinstvo, pri čemer bi lahko računali na dokaj širok sloj kul-

turno sicer nezainteresiranih, zato pa tembolj zabave željnih novodobnih zaslužkarjev;

b) vztrajati pri repertoarnih načelih in pri repertoarni smeri kar najvišje estetsko idejne kvalitete, toda dopolnjevati jo z novimi vsebinami in novimi formami, ki jih prinaša in diktira duh časa, razen tega pa kar najbolj aktivno, temeljito in vsestransko angažirati že razpoložljiva in vsa možna ter smotrna nova sredstva reklame, propagande, snubljenja in pritegovanja novega občinstva.

Psihološka analiza gledališkega obiskovalca odkriva kot psihične pobude za obiskovanje gledališča naslednje najbolj pogostne elemente: a) resnična kulturna žeja in potreba, b) želja in potreba po kulturni zabavi in razvedrilu, c) radovednost, d) »kulturna dolžnost«, e) snobizem, f) forma družabnega izživljanja.

Med elementi, ki preprečujejo in zavirajo obiskovanje gledališča in kulturno izživljanje nasploh, je omeniti: a) hitri tempo današnjega življenja, b) preobremenjenost v poklicu in izven poklica, c) dodatno delo (honorarstvo), d) ureditev delovnega časa (večini ljudi, ki začnajo delati ob 6. ali 7. uri zjutraj, so ob redkem nočnem prometu večerne gledališke predstave praktično nedostopne), e) preizek standard kulturno in umetniško zainteresiranih, f) pomanjkanje priložnosti, g) predsodki, h) komoditeta, komplikacije pri nabavi vstopnic, i) vsakršno pomanjkanje potrebe in kulturne žeje, predvsem pri tistih, za katere gledališki obisk s stališča denarja sploh ne bi predstavljal niti najmanjšega problema. Ti krogi bogato in razsipno »subvencionirajo« nočne lokale in zabavišča.

Ko govorimo o tistem delu prebivalstva, ki se za gledališče zanima, običajno mislimo samo na tiste, ki to svoje zanimanje objektivizirajo, se pravi, ki v gledališče tudi zares hodijo. Je pa tudi veliko ljudi, ki žive v tako imenovani psihozi nedostopnosti, ljudi, ki gledališče uvrščajo v kategorijo a priori nedostopnih dobrin, ljudi, ki neaktivno in resignirano sanjarijo o njem (kot o celi vrsti drugih stvari), a ga ne obiskujejo, bodisi zaradi mentalitete okolice, bodisi zaradi namišljenih ali resničnih gmotnih ovir, bodisi preprosto zaradi tega, ker niso navajeni, obiskovati ga.

V to kategorijo tih, a neaktivnih prijateljev gledališča prav gotovo sodi večina neposrednih proizvajalcev, o katerih smo v našem poročilu že govorili. Videti je, da zeva med gledališčem kot družbenim pojavom, družbeno dejavnostjo in kot institucijo ter med neposrednim proizvajalcem prepada, ki so ga izkopale prav take drobne stvari, ki so kot posameznosti navidez nepomembne, ki pa združene v kompleks nekega stališča predstavljajo resen in nujen problem v kulturnem življenju naše družbe. Posebej velja omeniti zelo verjetno možnost, lahko bi rekli celo gotovost, da neposredni proizvajalec gleda na gledališče z določenim nezaupanjem kot na direktno nadaljevanje meščanskega gledališča iz stare družbe, v katerega ni imel dostopa in v katerem končno v resnici ni imel kaj iskati, razen da je vanj vnašal in od njega terjal revolucionarnost ter družbeno in socialno kritiko kot močno orožje v pripravljanju socialne revolucije. Zgodovina našega gledališča izpričuje, da je delavski razred v preteklosti imel v njem močnega zaveznika in prijatelja, zlasti pod konec obdobja med obema vojnama, toda docela nerazumljivo je, kako da po osvoboditvi ni bilo mogoče navezati tesnejših, plodnejših in bolj prijateljskih stikov.

Toda, da se ne bomo v okviru našega poročila zapletli v preobširno teoretično razpravljanje, naj postavimo samo tezo, ki se nam zdi, da je pravilna: z administrativnimi ukrepi tega prepada med neposrednim proizvajalcem in gledališčem ne bomo nikoli odpravili. Pač pa je treba izvesti pravo perspektivno fanatično in dosledno ofenzivo proti predsodkom in proti mentaliteti, ki med neposrednimi proizvajalci vlada v odnosu do gledališča ter neposrednemu proizvajalcu jasno prikazati in dopovedati, da je gledališka umetnost njegova, da je namenjena njemu kot nosilcu kulturne dediščine in da je krátko in malo njegova dolžnost, da zajema iz umetniške zakladnice gledališke omike. Toliko večja, toliko bolj usodno pomembna pa je seveda dolžnost gledaliških delavcev, da sestavljajo repertoar in ustvarjajo tako, da bo neposredni proizvajalec stvaritve gledaliških umetnikov z zanimanjem spremljal in sprejemal. Pri tem nikakor ne mislimo na kakršnokoli prikrojavanje, na kakršnokoli enostransko sestavljanje repertoarja, kajti to bi pomenilo podcenjevanje neposrednega proizvajalca. Dedič kulturnega izročila in nosilec oblasti ima pravico in dolžnost, spremljati in sprejemati ter aktivno oblikovati ves kompleks sodobnega življenja naše družbe z vsemi njegovimi številnimi moralnimi, etičnimi in človeškimi problemi. Za noben ekskluzivizem ni v gledališču prostora, ne za intelektualistične ekshibicije, ne za preozko usmerjenost v tako imenovano specifično problematiko človeka v neposredni proizvodnji. Poglavitni pogoj je: resnično živo, pošteno, pogumno, kritično gledališče, v katerem bo človek današnjega časa začutil utrip današnjih aktualnih problemov in začutil samega sebe. Gledališče in neposredni proizvajalec si morata priti nasproti.

Gledališki delavci vidimo pri tej ofenzivi svojega najuspešnejšega pomočnika v družbeno-politično in kulturno najnaprednejših plasteh neposrednih proizvajalcev, vendar so prav ti v organih delavskega samoupravljanja in v političnih organizacijah ter končno v organih družbenega upravljanja in raznih svetih ljudske oblasti tako angažirani s problemi neposrednega političnega in gospodarskega dela, da celo oni sami ostajajo izolirani od kulturnega življenja, kaj šele, da bi se aktivno posvetili kulturni vzgoji drugih.

Treba bo torej poiskati te tihe, a neaktivne prijatelje gledališča, treba bo iti ponje. Kako, o tem pa pozneje.

Ne smemo si pa tudi zatiskati oči pred dejstvom, da že sedanje, še bolj pa povišane cene gledališkim vstopnicam predstavljajo in bodo predstavljale za marsikoga resnično finančno oviro za gledališki obisk, a v številnih primerih ga res celo onemogočajo. Nova povprečna cena gledališki vstopnici bo veljala približno toliko, kolikor kvalificirani delavec zasluži v 5 urah dela. Te stvari niso toliko važne pri tistih plasteh prebivalstva, ki so že kolikor toliko redni obiskovalci gledališča, kajti ti si bodo, ker pač gledališča ne morejo več pogrešati, družinske proračune nekako prikrojili, morda se bodo preselili iz parterja na galerijo, a v gledališče bodo še vedno hodili, — zato pa so te stvari tembolj važne pri plasteh, ki jih želimo in jih v smislu naše kulturne politike moramo za gledališče pridobiti na novo. Kajti: kar naj izda ta novi obiskovalec za gledališko vstopnico, je ali bo ali naj bi bil nov izdatek, ki si ga bo moral pritrpati od tistega, kar mu ostane nad življenjskim minimumom in od izdatkov za gmotne dobrine in potrebe.

Poskusimo po tem bežnem razmisleku odgovoriti na naslednja vprašanja: a) katere elemente, ki obisk gledališča pospešujejo, je moč še bolj izkoristiti, pojačati, poživiti, s čim in kako; b) proti katerim pojavom, ki obisk gledališča zavirajo, se je moč uspešno boriti, s čim in kako; c) katere želje občinstva, ki jih izpričuje odziv obiskovalcev doslej, je moč in dopustno upoštevati in do katere mere; d) za kak repertoar se je torej odločiti v konkretni izredni situaciji in za kake izredne ukrepe z zvezi s to novo situacijo?

Ne da bi ponovno obravnavali vsakega od prej navedenih elementov posebej, moremo priti do naslednjih zaključkov:

Repertoar smemo, moremo in moramo graditi izključno na spoznanju, da je namenjen v prvi vrsti ljudem, ki jih vodi v gledališče resnična kulturna žeja in potreba, nato pa ljudem, ki jih vodi v gledališče narurna in nujna želja po kulturnem razvedrilu. Repertoar mora ustvariti slovstveno-gledališko jamstvo, da bo gledališče torišče umetniških doživetij, svobodna družbeno-kritična tribuna in kraj kulturnega razvedrila, ustvarjenega z umetniškimi sredstvi.

Glede na repertoar se je torej v konkretni gledališki situaciji odločiti takole: vztrajati pri estetsko idejni kvaliteti, pri tem pa iskati dela še bolj kot doslej s stališča resnične popularnosti, toda le popularnosti na osnovi kvalitete; še bolj rigorozno in dosledno kot doslej upoštevati načela gospodarnosti, se pravi, odreči se — vsaj začasno — delom, ki so sicer kvalitetna in ustrezna tako glede na zasedbo kot na občinstvo, če so uprizoritveno-finančno prezahtevna in presegajo naše finančne zmogljivosti; do skrajnosti je mobilizirati vsa možna in smotrna sredstva, metode in prijeme, da bi pritegnili v gledališče veliko več ljudi kot doslej, predvsem veliko več neposrednih proizvajalcev. Se pravi: veliko več obiskovalcev v gledališče, ki bo tako po repertoarju kot po izvedbi še boljše in še kvalitetnejše kot doslej.

Ustaviti pa se moramo tudi ob dejstvu, da prinaša čas v svetovno gledališče vsebine in forme, ki niso v soglasju s klasično pojmovanim gledališčem. Vloga moderne glasbe v življenju sodobnega človeka, zlasti v življenju sodobne mladine je vsak dan večja. Neusmerjene, bohotne tendence v tej smeri se ponekod razraščajo v množično histerijo in v pravcate množične ekscese.

Svetovno gledališče je v zadnjih letih prisluhnilo temu procesu in nekatere elemente razumno usmerilo, modificiralo in sprejelo: rodila se je zvrst, ki je po vsebini in formi nova, ki je odraz močnih tokov v sodobnem življenju. V mislih imamo »MUSICAL«, govorno-glasbeno-pevsko-baletno gledališko zvrst, ki pa je kvalitativno nekaj docela drugega kot zastarela in preživela opereta.

Seveda gre pri tem za kompleksno vprašanje, glede katerega odločitev še ne more pasti za sezono, ki jo začnemo, kajti rešiti je treba vrsto načelnih, ansambelskih, pedagoških, študijskih in organizacijsko - finančnih in drugih vprašanj. V prvi vrsti bo treba kritično in analitično pregledati gradivo, tekste, glasbo: če je vsebinsko jedro vsaj nekaterih musicalov pozitivno in povedano, izpovedano ter prikazano sodobneje, današnjemu človeku ustrežneje in bolj privlačno kot v konvencionalni komediji, in če bodo musicali v naših tehničnih pogojih uprizorljivi, je podana osnova za uvrstitev v repertoar. Povedati pa je treba, da vprašanja musicala ni-

smo načeli samo zaradi finančne situacije in v zvezi z obiskom, marveč tudi načelno. Strokovni in družbeni organi gledališča soglašajo, da v tej smeri začnemo z delom in pripravimo konkretne repertoarne predloge.

Glede na vse povedano pa je jasno, da še vedno nimamo ti- stega novega repertoarnega elementa, ki bi kljub povišani vstopni- ni zagotovil povečani obisk in s tem ravnotežje v gledališkem pro- računu. Tega ne more zajamčiti ne še tako dobro in srečno iz- bran repertoar, sestavljen po veljavnih repertoarnih načelih, tudi ne musical, ki bo sicer prav gotovo, če ga bomo kvalitetno uprizar- jali, pritegnil v večjem številu novo občinstvo, predvsem mladino iz tistih vrst, ki se zdaj od gledališča abstinira. Vse to bi pač ohranjalo gledališču kljub zvišani vstopnini dosedanje občinstvo in pomagalo tudi k določenemu povečanju. Toda nam je potrebno občutno povečanje obiska in da bi ga dosegli, moramo najti za to neko drugo sredstvo.

Dosedanji razmislek nam je pokazal, da so gledališko neizko- riščene in pasivne še številne plasti prebivalcev, toda treba je priti k njim, treba je priti dobesedno ponje domov, razpršiti njihove pomisleke, predsodke, psihozo, nuditi jim možnost za obisk gle- dališča, ter jih privedi vanj najprej kot občasne, nato pa kot stalne obiskovalce.

Večina gledališč v svetu ima oddelke za pridobivanje občinstva. Tu delajo sociologi ter reklamni in propagandni strokovnjaki. Po- podobno je pri založbah, da ne govorimo o filmu, ki v reklamo in pro- pagando investira fantastične vsote in znano je, s kakim uspehom.

Mislimo torej, da bi bilo smotno in koristno, če ne že skrajno nujno, da Slovensko narodno gledališče ustanovi tak oddelek za pridobivanje občinstva (v mislih imamo oddelek z mnogo širšimi nalogami, ne samo oddelek za reklamo in propagando). Ta oddelek naj bi morda uvedel tudi akvizicijsko prodajo vstopnic za abonente in neabonente ter s sistematično, psihološko in sociološko premi- šljeno reklamo in propagando neprimerno bolj in aktivneje kot doslej populariziral gledališke predstave.

V smislu veljavnih repertoarnih načel in upošteva vse se- kundarne repertoarne determinante kot tudi trenutno gledališko si- tuacijo, je ravnateljstvo Drame predložilo, vsi gledališki organi pa so sprejeli naslednji repertoarni načrt:

- 1.) Ivan Cankar: KRALJ NA BETAJNOVI
- 2.) Izvirna slovenska drama ali komedija
- 3.) Miroslav Krleža: ARETEJ ali LEGENDA O SVETI ANCILI
- 4.) William Shakespeare: KAR HOČETE
- 5.) Molière: DON JUAN
- 6.) Federico Garcia Lorca: YERMA
- 7.) Shelagh Delaney: ŽIVLJENJE V ZAGATI (A TASTE OF HONEY)
- 8.) Reginald Rose in Horst Budjuhn: DVANAJST POROT- NIKOV
- 9.) Tennessee Williams: ORFEJ SE SPUŠČA
- 10.) Jean Anouilh: ORNIFLE

- 11.) Bertolt Brecht: KAVKAŠKI KROG S KREDO (obnovitev)
- 12.) Pavel Golia: SNEGULJČICA

Repertoarna rezerva:

- 1.) Anton Pavlovič Čehov: ČEŠNJEV VRT
- 2.) Bertolt Brecht: BERAŠKA OPERA
- 3.) Jean Paul Sartre: NEKRASOV

Iz raznih dramskih književnosti nam je, upamo, uspelo dobiti relativno najbolj kvalitetna dela in hkrati tista, ki nam tako glede na kvaliteto, kot glede na zasedbo in uprizoritveno zahtevnost najbolj ustrezajo in so za občinstvo najbolj primerna. Odnos med klasičnimi in sodobnimi deli ostane isti kot je bil doslej. Pri klasičnih delih je poudarek na komediji, da dobimo repertoarno ravnotežje z nekaterimi težjimi sodobnimi deli. Od sodobnih tekstov segata dva v najnovejše dramsko ustvarjanje v svetu, ostali sodijo med dosežke, ki so v svetovnih gledališčih že doživeli preizkušnjo in tudi na odru izpričali visoko kvaliteto.

Za vsa dela v repertoarju imamo možnost dobrih zasedb, kostumska, scenska in ostala oprema teh del pa ne presega naših finančnih zmogljivosti.

Glede na izkušnje v dosedanjem delu z novo sezono ukinjamo »Eksperimentalno repertoarno skupino« in to tudi v smeri, ki je bila predvidena lani, namreč »Eksperimentalni studio Drame SNG za izvirna dramska dela.« Te naloge so prevzela, ali naj bi jih prevzela, potem ko je Drame SNG z njimi začela in dosegla tudi nekaj uspehov, eksperimentalna in razna ad hoc gledališča. To odločitev terja tudi finančni položaj Drame SNG.

X.

INVESTICIJE IN TEHNIČNI PROBLEMI

Ne bi želeli ponovno naštevati vsega, kar smo pokrenili, da bi dosegli obnovitev in rekonstrukcijo razpadajočega in demoliranega dramskega poslopja in njegove neposredne okolice. Omeniti moramo samo, da je Gledališki svet SNG sprejel pobudo naše Drame, da bi SNG skušalo najeti dolgoročno posojilo za kompletno rekonstrukcijo obeh hiš, ker vsakoletna majhna investicijska sredstva ne pomenijo realne in gospodarske koristi, saj se potrošijo samo za krpanje. Pripravili smo torej investicijski elaborat in ga predložili v obravnavo Upravnemu odboru ter nato Gledališkemu svetu.

Projektivni biro je pripravil idejne in detajlne načrte. Zdaj bo treba napeti vse sile, da se obnova dramske hiše, ki je bila prekinjena po prvi fazi, nadaljuje in da se modernizacija Drame že enkrat premakne s sramotne mrtve točke.

XI.

FINANČNI IN ORGANIZACIJSKO VODSTVENI PROBLEMI

O posameznih ukrepih in dosežkih v procesu organizacijsko - vodstvene in ekonomske konsolidacije SNG smo fragmentarno poročali že v prejšnjih poglavjih. Če fragmente strnemo, naj na kratko rekapituliramo: v smislu določil Zakona o poklicnih gleda-

liških je SNG dobilo Gledališki svet, Upravni odbor in upravnika. Ti organi so uspešno rešili in uredili številne odprte probleme in našli v odnosu do ustanovitelja modus plodnega sodelovanja. Sprejet je bil statut, v njegovem okviru urejena sistemizacija, pravilnik o rednih delovnih obvezah ter o honoriranju nadštevilnih predstav, v pripravi so pravilniki za posamezna delovna področja.

Po lanskoletnem zvišanju vstopnine so vodstveni organi gledališča sklenili na izrecno priporočilo ustanovitelja z začetkom nove sezone novo 20% zvišanje.

Po dolgotrajnih razpravah v vodstvenih organih je končno proračun notranje razdeljen med posamezne hiše SNG. V teku pa so že priprave za sestavo novega proračuna.

Naj zaključimo z ugotovitvijo, da so vsi delovni zbori Drame SNG in novi vodstveni organi SNG, zlasti novi upravnik, Upravni odbor in Gledališki svet v minuli sezoni opravili ogromno delo, ter z upanjem in prepričanjem, da bomo v tem smislu enako ali še bolj uspešno delali tudi v novi sezoni.

Ljubljana, 24. avgusta 1959.

MIRKO MAHNIČ:

PETDESET LET GLEDALIŠKIH PRIZADEVANJ MILANA SKRBINŠKA

(IZ RAZGOVORA Z JUBILANTOM)

Zato potegnimo ob jubileju črto in postavimo vsoto ... in rekli si bomo samo eno: to je ogromno, neprecenljivo delo.

O. ŠEST o M. SKRBINŠKU

V petem nadstropju mogočnega bloka, od koder je lepo videti ljubljanski grad, obrise nunske cerkve in stolpič univerzitetnega poslopja, živi svoje osamljeno in od slovenske kulturne sredine preveč pozabljeno življenje eden naših največjih in najpomembnejših gledaliških ustvarjalcev mojster Milan Skrbinšek. Tu mnogo razmišlja in še več molči.

»Vaše življenje je tako plodno. Radi bi, da bi nam, ko proslavljate svoj veliki likof, ponudili vsaj nekaž od vašega obilja,« mu je dejal obiskovalec.

A izkušeni mož molči. Njegove razumne oči bistro, a kritično, celo nekoliko nezaupljivo gledajo obiskovalca. Čemu še govoriti? Ali ni vse življenje delal samo to? Na odru, na ulici, v kavarni, v predavalnicah vedno samo govoril in oznanjal svojo gledališko vero? Kako bi mogel zdaj, ko se je spoznanje nakopičilo prav do stropa njegove kašče, povedati vse, kar bi rad in kar bi bilo treba? To ni mogoče, zato molči. Molk vdano žalostne, a še zdaleč ne trmasto jezne barve je bil poglavitno besedilo njunega sestanka in šele ko je na gosto napolnil njegovo tesno sprejemnico s portreti, je mojster lahko odprl

duri tistemu običajnemu pomenku, ki ga je mogoče vlit v hrapave kalupe človeške govornice.

Domisli se Trsta, ki ga takrat skoraj ni poznal, saj ni hodil nikamor, zmeraj samo delal. Vaje so se vlekle tudi do dveh ponoči, vsak drugi četrtek premiera, štirintrideset premier v eni sami sezoni.

»Hotel sem uprizoriti vsega Cankarja. Ostal mi je samo Jakob Ruda; preprečila ga je nekakšna epidemija, ko je moralo biti gledališče mesec dni zaprto. Dal sem ga strnjeno, drugega za drugim, z nobenim drugim komadom nismo prekinili njegovega ciklusa.«

Obiskovalec se je zavzel nad tem blestečim domislekom.

»Dvorana je bila zmeraj nabito polna, tudi pri reprizah, ki jih je bilo pet ali še več. Ko smo Lepo Vido že odstavili s programa, je prišlo pismo z dežele: še jo igrajte.«

»Trsta se najrajši spominjate? In Lepe Vide?«

»Vsega se spominjam z ljubeznijo in z občutkom sreče. Da, vsega. To je splošni občutek, v katerem ni vrha.«

»Pa je le morda kak vrh? Morda ta ali oni lik, ki ste ga ustvarili, ali kakšna režija?«

»Režiserja me je najbolj osrečevala zavest, da me veže s Cankarjem neko duhovno sorodstvo. Režiral sem ga brez posebnih naporov, vse je prišlo samo po sebi, ker je izviralo iz moje nature. Prevzemal me je jasn občutek: tako je in tako mora biti. Brez pomislekov, brez tehtanja sem sledil svojemu občutku in vedno znova spoznaval, da me nikoli ni varal bodisi glede sloga bodisi glede posameznih likov. Vem, da je bila v meni moč, ki sem z njo vtisnil izrazito svoj pečat ne samo celoti, ampak tudi slehernemu liku. Zato se nisem čudil, da je Lepa Vida pri meni vedno zelo uspela, tudi če sem jo delal z diletanti ali z gimnazijci.«

Pravzaprav je z drugimi besedami povedal naslednje: režiser mora biti ustvarjajoča osebnost; režiser mora biti v intimnem odnosu z avtorjem; režiser mora svojemu delu vtisniti svoj pečat.

»Ali se ni to zelo jasno pokazalo tudi pri Romantičnih dušah?«

»Da. Veste to?«

»Vsi oficialni in neoficialni cankarjanci so bili prepričani, da so neuprizorljive. Celo Fran Albreht je bil silno skeptičen.«

»Po premieri pa je napisal, kako se mu je prvič zgodilo, da mu je režiser več povedal kot avtor. V Maski sem mu odgovoril, da nisem povedal čisto nič več, da pa sem postavil Cankarja takšnega, kakršen je. Potem se je oglasil še Debevec. Napisal je, da je bila predstava gledališko razodetje.«

Le kaj je obšlo nepočakanega obiskovalca, da je tu zaobrnil pogovor v drugo smer, ki se je zelo odmaknila od bistvenega in najbolj pomembnega!

»Niste nikoli pisali dnevnika? Ne mislite, da bi morali vsaj zdaj rešiti najvažnejše podatke?«

»Spominov nočem pisati. Takšna stvar mora imeti posebno kvaliteto in globino. Golo pripovedovanje o tem, kar je bilo, je lahko zelo prijetno, a nima nobene prave vrednosti v kulturno zgodovinskem smislu. Razen tega bi potreboval mnogo moči, časa in pripomočkov. Ni mi po srcu prazno literarno igračkanje. Zmeraj sem za težo in tehtnost.«

»Kako potem mislite o moderni dramatikii?«

»Odbija me. Vsebinsko in idejno so mi te nove stvari vse preveč raziskavanje namesto graditev življenja. Bolj analiza kot sinteza. Zato čutim, da igralec nima tistih velikih nalog kot v prejšnji dobi. Ob teh novih stvareh ne more umetniško napredovati, ker od njega ne terjajo globljega iskanja in oblikovanja. Rasel sem ob Shakespearu, Ibsenu, Strindbergu, Shawu in Cankarju. Igral pa sem tudi v komadih lažjih piscev, a sem pri tem zmeraj čutil, da zanje ni treba tistih skrajnih naporov, da je dosti, če sem igralec z določeno rutino. To sem občutil ves čas svojega gledališkega delovanja. Isto velja za režiserja: saj ga ne more ogrevati prava ustvarjalna radost, če ne gre za graditev nečesa močnega in zdravega.«

»Zelo jasno oblikujete misli.«

»Če jasno občutiš, lahko tudi jasno poveš. Če samo slutiš, poveš lahko celo nekaj nasprotnega od tistega, kar slutiš. Vem, če človek govori tako, kot sem pravkar jaz, je kar brž konservativec. Očitajo mu celo mistiko in romantiko. Vse to se danes zametuje, vendar je prav tu poezija življenja. Danes hodi občinstvo v gledališče bolj iz radovednosti, ne iz pričakovanja prijetnega užitka. Tudi ne prihaja p r e v z e t o iz gledališča. Prej je prihajalo tako prevzeto, da je bilo celo premalo kritično. A ravno v tem je bil in je glavni namen gledališča: da prevzame, očara in pretrese ljudi.«

»Težko vam je, ko ste tako odmaknjeni od gledališča, kajne?«

Stari igralec in režiser, dramaturg in prevajalec, lektor in gledališki direktor dolgo molči.

»Zavest o dobro opravljenem delu mi popolnoma zadošča,« pravi najprej.

Cez čas nadaljuje:

»Sicer pa se človeku zdi, da vse skupaj le ni bilo tako velika stvar. Ko sem delal, se nisem zavedal, kako pomembno in požrtvovalno je moje delo, ker sem delal z užitkom. Moja narava, moja ljubezen do teatra me je silila k temu. Če bi delal samo iz občutka dolžnosti, bi naredil stokrat manj. V Trstu so mi rekli, da sem trenutno največji kulturni delavec na Slovenskem. O tem se mi še sanjalo ni, nisem se tega niti malo zavedal, to je pokazal rezultat mojega dela.«

»Še bi delali?«

»Rad vidim, če mi dajo priliko, da igram. Manjka mi tisto čudovito ozračje. Zato sem prosil, naj me uporabijo v kakšnih statičnih vlogah, v katerih moja neokretnost ne bi motila. Zal sem le malo kdaj potreben. Tudi režiral bi še, a je malo upanja. Zato sem vesel, če me diletantje poprosijo. Z užitkom sem na Obrtniškem odru režiral Razvalino življenja in Jakoba Rudo. Živeti se pravi delati. In jaz še živim.«

Iz njegovih ust so zazveneli toni in vibracije, po katerih je obiskovalec spoznal, da je vse povedano. Zato se je poslovil. Na pol hromi jubilant ga je pospremil do dvigala. Ko je dvigalo zdrsnilo v globino, je obiskovalec skozi motno steklo še videl njegove noge, ki so se trmasto poganjale proti vohu v stanovanje. Takrat se je spomnil, da mu je sredi razgovora rekel tudi:

»Zelo sem ponosen.«

TOVARNA PISALNIH STROJEV

LJUBLJANA - SAVLJE, telefon 382-255

proizvaja:

ZA PISARNO pisalni stroj »Emona« valj 30 cm — pisalni stroj »Emona«, valj 45 cm — razmnoževalni stroj Tops-Gestetner

ZA DOM pisalni stroj portable »Sava« s plačilom tudi na dveletni potrošniški kredit.

Vse za

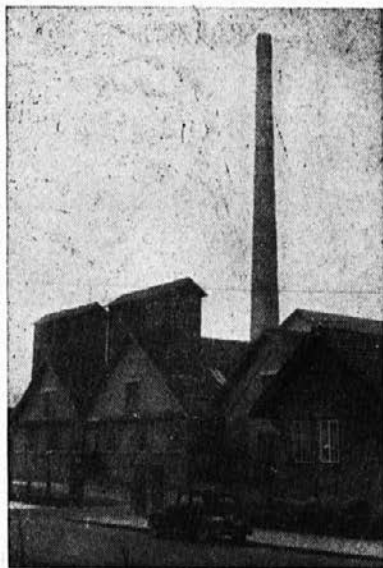
**FOTO
KINO**

dobite najugodnejše v trgovinah
trgovskega podjetja

Fotomaterial

LJUBLJANA

na Cankarjevi c. 7, telefon 22-509
in Titovi c. 28, telefon 22-321
Poštni predal 420

Tovarna kleja

LJUBLJANA

ŠMARTINSKA 50

Telefoni: 30-368 in 30-611

Brzjav: »OSSA«

Proizvaja:

kostne in kožne kleje, želatino tehnično in prečiščeno, tehnične maščobe, gnojila in krmila

Prijavite pravočasno svoje potrebe, ker vas med letom zaradi omejene proizvodnje ne bomo mogli upoštevati

PRED PREDSTAVO IN PO NJEJ

OBIŠČITE

Tavčarjev hram

TOVARNA KOVINSKE EMBALAŽE - LJUBLJANA

Izdelujemo tudi pribor za avtomobile in kolesa, in sicer avtomobilske žaromete, velike in male, zadnje svetilke, stop-svetilke, zračne zgoščevalke za avtomobile in kolesa ter zvonce za kolesa. Izdelujemo tudi pločevinaste litografirane otroške igrače.

proizvaja vse vrste litografirane embalaže — kot embalažo za prehranbeno industrijo, gospodinjsko embalažo, bonboniere za čokolado, kakao in bonbone ter razne vrste litografiranih in ponikljanih pladnjev. Razen tega proizvajamo električne aparate za gospodinjstva kot n. pr. električne peči.

10 tableta
Phenalgol
PROTIV BOLOVA
„Lek“ LJUBLJANA Odobr. KZL: 373/54

Dobite ga v vsaki lekarni!

TRGOVSKO PODJETJE

Svila

(BIVSI URBANC)

*v Ljubljani
pri Prešernovem
spomeniku*

*priporoča
obiskovalcem
gledališča
svoje bogate
zaloge svile
in drugih
tkanin!*

Novosti

Državne založbe

Slovenije

WILLIAM FAULKNER: Divje palme, pl.	din 1.100.—
THEODOR STORM: Novele, pl.	« 1.200.—
F. M. DOSTOJEVSKI: Idiot, pl.	« 2.000.—
JOSIP KULIŠER: Splošna gospodarska zgodovina I., II., pl.	« 3.500.—
AVGUST PIRJEVEC: Delo Franceta Prešerna pl.	din 800.—
ALEKSANDER VUČO: Mrtve javke, pl.	« 1.100.—
JUŠ KOZAK: Šentpeter, pl.	« 1.250.—
GUSTAV KRKLEC: Lirika, pl.	« 850.—
J. J. ROUSSEAU: Emil — o vzgoji, br.	« 1.400.—

Naročila sprejema:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

LJUBLJANA, Mestni trg 26

Copova 3

Trg revolucije 19

CELJE, Trg V. kongresa 3